ШОАТТА, 4 март
№ 27 (4352).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КАГИРХОШТА — КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Коммунистически парте пахаддаш йоакхо ю къона тIехье коммунистически кхетамца хьалкхеяра. Цу хьакъехьа Iалаьмате доккхий декхараш оттадаьд партийни, комсомольски организацешта хьалхашка КПСС XXIII-ча съездо.

Кагирхошта коммунистически кхетам балара гIулакх чIоагIа лоархIаме долга кхета а деш, из болх дика вIаштIехьбаьккха дуккха партийни, комсомольски организацеш я вай республике. Укх тIеххьарча хана цIенхаштта тоадаьд политически дешар. Хержаб шоай гIулакх дика довзаш бола пропагандисташ, кхетамца вIаштIехьдаьккхад царна дола методически новкъостал. Районашка каст-каста вIашагIъехк семинараш, конференцеш. Йоаржаьй «ДикагIвола пропагандист» яха цIи яккхара йола яхь. Политически дешаре керттера теркам тIабохийт кагирхоша марксистско-ленински теори, парте истори, В. И. Ленина вахар, Коммунистически парте, советски халкъа, Ленински комсомола революционни, тIемеи, къахьегамеи традицеш Iомалра.

Кагирхошта чIоаггIа езаеннай дуккхача наха лаьрхIа йола политически дешара е тайпа формаш: «Вай Ленински комсомол», «Кругозор» яха кружокаш, «Глобус» яха массово-политически клуб.

Политически дешара тайп-тайпарча формаех дика пайда эц Ножай-Юрта, Грозненски районашкарча, «Красный молот» яхача завода, швейно-производственни объединене комсомольски организацеша, иштта кхычар.

Комсомола обкоме, горкомашка, райкомашка вIашагIъеххай тIемеи революцеи сийлен моттигашка гIолла походаш яра штабаш. Цу тайпара походаш дуккха а аьй хIанале.

Цу походашка кагирхой вIашагIбеттабеннаб граждански Сийлахь-боккхача Даьй-мехкеи тIема ветеранашца, къахьегама Турпалашца, Даьхе баьхьан тIем тIа байнарий памятникаш тоадаьд, иштта кхы гIулакхаш даьд.

Гудермесски, Шелковской, Наьсарен, районий школашка, профтехучилищашка вIашагIъеххай тIемеи, революционнии, къахьегамеи, сийлен уголокаш, музеяш.

Традици а хинна дIаэттад Советски Эскаре гIулакх де болхараш накъабоахилга, районашта юкъе доттагIал леладелга. Кагирхой вахара юкъекхухь керда традицеш.

Кагирхошта коммунистически кхетам балара гIулакх айхха дувзаденнад Октябра 50 шу дизара сийна яьржача социалистически яхьаца. Республика кагийча нахеи мехкарашеи доккхий декхараш тIалийпад юбилейни шера. Къахьегама коталонашца пакъаболх уж дезача Шейна.

Дикача гIулакхашца белгалбаьннаб Грозненскии Гудермесскии локомотивни депой кагирхой. Цар дакъа лоац «Пятилетка кагирхой маршруте». Грозненски локомотивни депо комсомольцаша юбилейни шера планал совгIа массехк тепловоза ремонт е дош деннад. Цар шефство лелаю цехашта реконструкци еча.

Республика комсомольско-кагирхой коллективаша яхь лаьцай «Октябра 50 шу» яха цIи яккхара. Цу яхье хьалха латт Грозчен МалгIабикеи къона мехкаьттахой, Шаьла района Куйбышева цIерагIча колхоза МТФ, Шелковской района «Красный пахарь», яхача юртбоахама артела тракторно-полеводчески бригада кагирхой коллективаш, иштта кхы а.

Цу тайпара масалаш кхы дуккха а доаладе йиш я. Цхьабакъда, белгалдаккха деза республика кагирхошта коммунистически кхетам балара балха юкъе кхоачамбоацараш хилар. Цхьайолча юххьанцарча партийни организацеша леррIа йоакхо яц цу лоархIамерча гIулакха. Дуккхача моттигашка комсомольски организацеша ледара вIаштIехьбаьккхаб кагирхошта кхетам балара болх. Дукха кхоачамбоацараш да комсомольски политически дешара сете. Цхьаццайолча моттигашка занятеш телхаю, бизза пайда эцац дешара хIанзарча формаех. Цу тайпара гIалаташ нийслу Ачхой-Мартанен. Октябрьски районашка, иштта кхычахьа.

Вай республике хIанз а нийслу кагирхой вахаре дIаяхача замах юхедиса кхоачамбоацараш, цхьаццанахьа йиIигаш дешара хьайоах, ханал хьалха мехкарий маьре ухийт, кагирхой дына гIулакхашта юкъеувз.

Кагирхошта коммунистически кхетам луча эсала дакъа лоац цхьайолча культпросветучреждешеша. Художественни самодеятельносте дакъа лоацаш кIезига ба нохчийни гIалгIайн мехкарий. Цхьайолча юрташка геттара эсала болх бу клубаца. Цу тайпара хьал да Ведана, Наьсарен районашка.

Къона тIехье коммунистически кхетамца хьалкхеяр — из боккха лоархIам болаш гIулакх да. Цудухьа ла мегаргдац цу балха юкъера кхоачамбоацараш. Лоаццача хана цIенхаштта тоабе беза болх. Партийни организацеша дагакхаба деза комсомола низ партийни кулгалдарах латтилга. Керттера теркам тIабахийта беза кагирхошта марксистско-ленински теори Iомаяра, партеи халкъеи традицешца уж хьалкхебара, кIоаргга дIайовзийта еза КПСС XXIII-чеи ВЛКСМ XV-чеи съездий решенеш.

Кхетамца пайда эца беза комсомольски политически дешара хIанзарча ерригача формаех.

ЦIенхаштта тоабе беза культпросветучреждений болх. ДукхагIа юкъеоза беза вайнаьха мехкарий художественни самодеятельноста коллективашта.

ХIанз комсомольски организацей вахаре йоккха политически событи я: хувцаш латт комсомольски билеташ. Цу кампане къаьстта лувца деза комсомоло хьабенача сийлен наькъах, лакхде деза комсомольски билета сий.

Комсомольски организацеш декхарийла я исторически моттигашка гIолла кагирхой походаш, тIемеи къахьегамеи ветеранашца вIашагIкхетара сайренаш дукхагIа вIашагIъехка, кагирхой вахара керда, советски традицеш шерра юкъекхахьа.

ЛоархIаме да массайолча моттиге тайп-тайпара спортивни яхьаш вIаштIехьйоахилга.

Кагирхой вахарах дукхагIа произведенеш язъе декхарийла ба республика писателаш, поэташ, композитораш, художникаш, кагирхошта лаьрхIа дукхагIа спектаклаш увттае еза театраша.

ХIара денна торко е еза кагирхошта патриотически, интернационални кхетам балара, вай халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдара.

Беррига советски кагирхой санна, Октябра 50 шу дизара сийленца накъаболх Нохч-ГIалгIайчен кагийнахи мехкарийи. Цар шоай гIулакхашца хьагойт хьамсарча парте хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара цIаккха шоай низ кхоберг боацилга.

Грозненски электромеханически заводе Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу дузача денна сийленца накъадахара яьржача яхье хьалха латт электроконструкце цеха коллектив. ДIабахача бетта ерригa продукци арахецара план 102,8 процент кхоачашъяьй цеха болхлоша, товарни продукци арахецара бетта план — 101,6 процент. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци массехк эзар сома маьха я.

Къахьегама овсарле лакха хиларах кхоачамбаь Iац цеха коллектив. Цо чIоагIа къовсам лоаттабу арахецача продукце дикал лакха хилийтаран цунга дIададар лохдаран. Февраль бетта планах лаьрхIачул цхьа процент лохдир цеха коллективо продукцега дIададар. Из бахьан долаш паччахьалкхенна кхадаь ахча 1153 сом да.

Укх бетта кхы а лакхагIа къахьегама толамаш доах цеха болхлоша. Къаьстта дика къахьег Харонов Махьмада, Элиханов Сайдаме, Дангаева Ашус, Липанзо Анатоле, кхыбараша. Цар сменни нормаш 115—120 процент кхоачашъю.

СУРТА ТIА: электрослесарь Дангаева Ашу рамашта монтаж еш я.

И. Плиева сурт.

Лакхача къахьегама толамашца дIадоладаьд пятилетка шоллагIа шу Грозненски автогенно-карбидни завода коллективо. Шин бетта план 106,9 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца продукци 9 эзар сома маьха я. Къахьегама овсарле 8,2 процент лакхъеннай, хIаьта арахецача продукцега дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьр массехк эзар сом да.

Хьинаре къахьег Антонова Светланас, Ермаков Василе, Матюха Прасковьяс, кхыбараша. Нов. Ермакова «Знак почета» яха орден еннай. Цо доггIоздаьккха кхы а дикагIа къахьег цо укх шера.

СУРТА ТIА: вокхкагIвола аппаратчик Ермаков Василийи, Матюха Праскофьяи болх беш ба.

И. Плиева сурт.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ВАХТА

Ерригача республике паччахьалкхенга дулх дохкара хьалхарча квартала план 106 процент кхоачашъяьй. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича дулх 34 процент, фуаш 20 процент дукхагIа кийчдаьд.

Паччахьалкхенга дулх дохкара квартальни план цхьа бутт хьалха кхоачашъяьй Ведана, Гудермесски, Надтеречни, Наьсарен, Наурски, Сунженски, Шелковской районаша.

Шура йохкара декхараш кхоачашдара дика ка йовлл Гудермесски, Наурски, Шелковской боахамий.

Паччахьалкхенга фуаш дохкара хьалха латт Грозненски, МалгIабика, Наурски районий боахамаш. Республика юкъерчул лакхагIа ба цу районашка квартальни план кхоачашъяра боарам.

Цхьабакъда, планаши тIайийца декхараши кхоачашдара цIенхаштта тIехьадус Урус-Мартана, Шаьла районий боахамаш.

Соахка укх ханаца нийсдича хьайбай ерригa продукташ кIезигагIа кийчъяьй укх шера Урус-Мартана районе, хIаьта Шаьла района боахамашка дулхи фуаши.

Паччахьалкхенга шура йохкара цIенхаштта тIехьадус МалгIабика, Наьсарен районий боахамаш.

Пятилетка шоллагIча шера хьалхарче квартала тIеххьара бутт хьатIакхаьчаб, цудухьа тIехьаюсача фермашкара хьалаш сихдаь тоаде деза.

ХIанз хьайбаш дахка ха я, хьахула Iаьсий дIакъастаргдоацаш чIоагIагIа йоахко еш хьайбай продуктивность лох ца ялийтара деррига низаш оарцагIдаха декхарийла ба республика хьайбаш леладераш.

1967 ШЕРА 1 МАРТ ТIАКХОАЧАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА ЙОЛА СВОДКА

(планах проценташца)

Районаш	Дулх	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартана	78	64	82
Ведана	203	147	20
Грозненски	90	67	64
Гудермесски	136	80	68
МалгIабика	72	65	81
Надтеречни	106	69	16
Наьсарен	190	65	30
Наурски	103	70	61
Ножай-Юрта	90	70	16
Советски	47	80	19
Сунженски	143	67	56
Урус-Мартана	69	67	44
Шаьла	65	67	48
Шелковской	119	76	57
Ерригача республике гIолла	106	69	58

СОВЕТСКИ IАЬДАЛА 50 ШУ

ХАНАЛ ХЬАЛХА БУВЛ

Грозненски ремонтно-механически завода коллективо арахец вай республикерча бурувдеттарашта лаьрхIа йола продукци. Цар хьашташ дизза кхоачашдара хьинар кхо ца деш къахьег завода болхлоша. Февраль бетта план 105,5 процент кхоачашъяьй цар. Планал совгIа арахийца продукци 20 эзар сома маьха я.

Социалистически яхье хьалха латтачарех я Калугин Василий Яковлевич керте латта мехкдаьтта оборудованена ремонт еча цеха коллектив. Февраль бетта план 110,8 процент кхоачашъяьй цо. Цул дукха тIехьаюсаш яц цунца яхь лелаю Соболев Ивани Узумов Григорийн керте латтача цехий коллективаш. Бетта план царех хIаране 106 процент кхоачашъяьй. Уж толамаш совдоахаш болх бу цар укх бетта хьалхарча деношка а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ТЕХНОЛОГИЙ ТОЛАМ

Октябра шей сийна тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара хьинаре къахьег Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективо. Сийрлача мехкдаьтта продукци арахецара февраль бетта план 101,8 процент кхоачашъяьй, хIаьта машиндаьтта арахецара бетта план 116,9 процент кхоачашъяьй.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къахьийгад нн. Абасалиев, Горин-Штейнгарт, Тарасов керте латтача установкай коллективаша. ДIабахача бетта план 25—26-ча феврале кхоачашйир цар. Планал совгIа арахийцар эзараш тоннаш продукци.

Л. ФОМЕНКО,
тха штате йоаца корр.

ТЕХНИКА КИЙЧЪЕ

ХьатIакхаьчаб бIаьстан хьалхара бутт, колхозашеи совхозашеи бIаьстан балхашта йиза кийчо яь хила еза ха.

Техникана ремонт яь, дIале деза фу кийчдаь, кхашка кхо дIаэза бала гарга ба республика юртбоахама болхлой.

Ерригача республике гуйрана-Iана замалахь трактораштa ремонт яра план цхьоалагIа март тIакхоачаш 97 процент кхоачашъяьй.

Ерригача тракторни парка ремонт яьй Ачхой-Мартана, Ведана, Грозненски, Гудермесски, Наурски, Ножай-Юрта, Урус-Мартана районий боахамий механизатораша. Из болх баь довла гарга да Сунженски, Шаьла, Шелковской районий боахамаш.

Цхьабакъда, массанахьа цхьатарра дац из гIулакх. Хьалха санна техникана ремонт яра чIоагIа тIехьабус МалгIабика, Наьсарен районий боахамашкареи Надтеречни района «Минеральни» яхача совхозеи механизатораш. Къаьстта МалгIабика районе хIанз а ремонт яьза я 18, Наьсарен районе 22 трактор.

Ха дIайоза, хIара бригаде, колхозе, совхозе укх гарггарча денoшка ерригa тракторни парк кийчъе еза юбилейни шерарча кхашкарча балхашта.

Дуккхача боахамашка дика кхоачашлу юртбоахама инвентара ремонт яра балхаш.

Поxарашта ремонт яра план ерригача республике 100,4 процент, сеялкаш 115, культиваторaш 117 процент кхоачашъяьй.

Свекла чуяпача, коартолаш хьайоахача машинашта, планировщикашта, сангараш йоахача машинашта ремонт яра план тIехяхоачашъяьй.

1967 ШЕРА 1 МАРТ ТIАКХОАЧАШ ТРАКТОРАШТА РЕМОНТ ЯРАХ ЙОЛА СВОДКА

Ачхой-Мартана	100.8
Ведана	104
Грозненски	101
Гудермесски	123
МалгIабика	85
Надтеречни	76
Наьсарен	86
Наурски	102
Ножай-Юрта	114
Советски	95
Сунженски	96
Урус-Мартана	101
Шаьла	96
Шелковской	91
Ерригача республике гIолла	97

МОСКОВСКИ ОБЛАСТА КХО ОРДЕН Я

Столични областа байракха тIарча Ленина шин ордена 3 марта кхы цхьаьнха а орден тIакхийтар. Из совгIат деннад цунна Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьттача хана Московски областа къахьегамхоша Москвана юхе немецко-фашистски захватчинаш бохабеш къонахчали турпалали гойтарах, халкъа боахам дегIабоалабеш толамаш дахарах.

Съездий Кремлевски двореце Московски областа байракха тIа из доккха совгIат — орден дIатIаеллар СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне.

Новкъоста Н. В. Подгорне гулбенараштa хьалхашка къамаьл дир.

Собране дакъа лоацаш хиннараша чIоагIа дог гIоздаьнна тIайийцар моаршал хоатташ КПСС Центральни Комитетага, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР-а Министрий Советага дохьийта письмо.

(ТАСС).

ХАРЖАРХОШЦА ВIАШАГIБЕТТАБАЛАР

Ташкале № 54 йолча школе укх деношка гулбелар райсовете, горсовете, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча шийтта округа харжархой. Уж вIашагIкхийтар шоаш депутатий кандидаталла оттабьараша. Собране дакъа лаьцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат волча парте обкома орготдела заведующе О. С. Беляева, Грозненски горсовета депутатий кандидаташа республика унахцIено лораяра министра М. И. Индербиева, «Старогрознефть» НПУ диспетчера З. И. Кобзара, иштта райсовета депутатий кандидаталла оттаваьча ворхI саго.

Собране къамаьлаш даьраша наказаш делар шоай кандидаташта.

Харжархошта баркал оалаш собране къамаьлаш дир кандидаташа нн. М. И. Индербиева, О. С. Беляева, кхыбараша.

Т. ГУСЕВ.

№ 12 йолча Грозненски профтехучилище дIачувоаллача хьалтеха тов мо цIеча кIада оаса боалл. Цу тIа доккхийча алапашца яздаь да: «№ 20 йола хоржамий участок». ШоллагIча этажа тIа — сапаргIата зал. Из хьалйизза харжархой ба. Президиума истола хьалхашка — республика Лакхехьарча Советеи моттигерча Советийи депутаталла харжа оттабаь кандидаташ.

— «Грозпромстрой» треста йиьлагIча гIишлой-монтажни управлене хIанз шоалагIа республика Лакхехьарча Совета депутата кандидаталла оттаьй ший штукатур Мария Ивановна Коновалова, — йоах постройкома председатела нов. Моевича. — Из коммунистически къахьегама ударник я. Ше депутат хиларах тарра ший харжархой болча цIагIа чуяха хиннай из, цо новкъостал даьд чуIе моттигаш—бытовой хьалаш тоадара, берий бешамашеи яслешеи болх мишта бу хьийжай, царна новкъостал даьд. Мария Ивановнас халкъа шийх бенна тешам боабаьбац, боабергбац из хIанз а.

Дика гIулакхаш кIезига дахкац моттигерча Советий кандидатех а. Ха яха кхалсаг я вай ювцаргьяр. Из я Ленински райисполкома статистик Мария Павловна Боровкова. Цо Донецки статистически техникум йистеяьккхай, хIаьта цу хана денз учети отчетности порядках лелаеш хьайоагIа из. Коллективо сий ду цу кIаьд ца луш йолча къахьегамхочун, хIанз пхезлагIа Ленински районни Совета депутаталла харжа оттаю цун кандидатура.

Моттигерча Советий депутаталла хоржача кандидаташта юкъе — «Грознефтеразведка» яхача треста ремонтно-прокатни цеха токарь Н. Божьев, хIамаш тегача производствай объединене мастер Р. Яндиева, кога гIирсий фабрика фрезеровщица Е. Григорьева, трамвая кондуктор Е. Толокольникова, парте Ленински райкома секретарь Г. Олейников.

Харжархочо нов. Мурзахановас йоах:

— Аз дагахьа раьза а хинна кхаж тоссаргба коммунистийи парте боацарийи блока викалашта тIехьа. Аз айса новкъостал дергда царна балха тIа.

Юххьанцара наказаш хьакхайкаду нов. Мурзахановас: шоай харжархой чуIеча цIеной хьалаш гоалара йоакхо е. Интернационални Сафоновски улицаш тоаелга вIаштIехьдаккха, бераш ловзаргдола моттиг кийчъайта. ЧуIеча цIеной - бытовой хьалаш тоаделга дIадийхар нов. Золотухинаси кхыча харжархошен.

Шоаш вIашагIкхетара раьза хилар харжархой а, иштта хоржараш а. Кандидаташа цIенача дег тIара баркал оал шоай иштта сийдарахи шоаех тешам боларахи, цар даь наказаш кхоачашде дош лу.

* * *

№ 11 йолча школе — дегаш гIоадаьнна вIашагIкхийтта нах ба. Актови зале хьачубоал Советий депутаталла оттабаь кандидаташ: «Электроприбор» яхача завода сборщик нов. Шиманская, № 6 йолча поликлиника лор нов. Плиева, транспортни машиностроене завода директор нов. Комаров, цу предприятера компрессора машинист нов. Соколовская, Старопромысловски райисполкома председатель нов. Ковязин.

Церех дуккхабараш, хьоккхамера къахьегамхой, боккхий общественникаш хиларах тарра, мехкдаьттахошта дика бовзаш ба. Хьаэцаргья вай, масала, Александра Петровна Шиманская. Из геттара къона я, балха стаж а я цун зIамига, хIаьта а цунна дуккхаза а Сийлахьа грамоташ тийннай, премеш тийннай. Завода болхлоша сий ду цун хьоккхаме болхло хиларах даь ца Iеш, массанахьа а дика дакъа лоацаш комсомолка хиларах а.

Кандидаташ хестабеш дуккха къамаьлаш дир доверенни наха. Кандидаташ харжархошта дIабовзийташ, цар уж бийцар районе хьалха латташ а депутатий декхарех, шеко йоаццаш, лоархIабергболаш а нах уж хиларах тарра.

Доверенни наха яххача тайпара уж хеташ бар беррига харжархой а. Цхьабакъда, уж йогабеш даьча къамаьлел совнагIа, царна наказаш а кIезига даланзар харжархоша.

Кандидаташа харжархошта баркал аьлар иштта тешам шоаех боларах, дош делар наказаш кхоачашдара деррига низаш, кхетамаш тIадахийта.

* * *

Хоза чакхдаьлар кандидаташ Катаяма цIерахча Кердача поселкерча клубе - агитпункте харжархошца вIашагIкхетар. Гулбенараштa укхаза байзар республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваь кандидат мехкдаьтта дахара мастер Магомадов Мухьади, Грозненски городскойи Старопромысловски районнии Советашка депутаталла харжа оттабаь кандидаташ.

* * *

Укх деношка город Грознерча № 32 йолча школе гулбелар харжархой. Царна вIашагIкхета укхаза баьхкабар № 13 йолча Славянски округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат йола Шмытинская Зоя Георгиевна — Грозненски ремонтно-механически завода токарь, хIаьта иштта горсовета депутаталла кандидаташ нов. Обурко — Грозненски ремонтно-строительни управлене начальник, нов. Заруцкая — «Художник» яхача фабрика мастер, нов. Моськин — ГАРО завода токарь, Ленински райсовета депутаталла кандидаташ нов. Бабаджанов — швейно-производственни объединене генеральни директор, нов. Ханякина — банно-прачечни треста болхло, нов. Исаева — медицински училища директор, нов. Шахсенов — Грозненски ремонтно-механически завода токарь, нов. Вехов — ГАРО завода токарь.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

1967 шера 1-ча марте хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча центральни хоржамий комиссе аргIанара заседани.

Заседане хьежар Шелковскойи Шаьлен районашка хоржамашта мишта кийчо ю. Шелковски райисполкома председатела нов. Земскова, Шаьла райисполкома председатела заместитела нов. Болтенкова комиссега хоам бир хоржамашта кийчо яро районий къахьегамхой политически къахьегамеи хьинар айларах. Конституцеи хоржамех йолча Положенеи маяххара вIашагIъеххай хоржамий округаши хоржамий участкаши, окружни участкови хоржамий комиссеш. Лакхача организационни боаране чакхъялар хоржама хьалхара собранеш. Массайолча окружни хоржамий комиссеша Положене тIа оттальча ханнашка депутатий кандидаташ дIаязбир. Шоай харжархошца депутатий кандидаташ вIашагIбеттабалар. Оттаяьй харжархой спискаш, хоржамий участкашa хьа а къоастаяь кийчъеш латт помещенеш. Доверенни нахеи агитаторашеи харжархошта бовзийт кандидатий къахьегами общественни болхи. Центральни хоржамий комиссе къахьегамхой депутатий Шелковскойи Шаьлен районни Советий теркам тIабахийтар хоржамий денна дика кийчо яр дизза дарглоаца гIулакх хилара. Шелковски райисполкома тIалиллад хоржамаш хулача дийнахьа гаьнача даьгIенашкарча харжархоша голосоване дакъа лаparца ювзаенна йола мероприятеш оттаеи кхоачашъеи.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча № 68 йолча Староатагински хоржамий округа балха отчетага ладийгIар. Комиссе председатела нов. Хагаева хоам бир окружной комиссе членаш хоржамий участкашта тIачIоагIбаьлгеи хIаьта харжархой спискашка хьажараи голосовани яра помещенеш кийчъярaи хоржамий комиссешта цар новкъостал деш хиларах.

Хоржамий бюллетенеш кийчдарах лаьца къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара нов. Сыщикова. Цо хоам бир хIара депутатий кандидата бюллетенеш кийчъярахи уж къахьегамхой депутатий районнии городскойи исполкомашка дIаяхийтарахи.

Заседане дийцар хоржамашта кийчо еча культурно-просветительни учреждений болхлоша дакъа лацарах. Заседане къамаьл даьча культура министра нов. Татаева белгалдаьккхар хоржамашка кийчо яра культпросветучреждений болхлоша хьинаре дакъа лоацилга. Хоржамий участкаштеи агитпункташтеи лаьрхIа культура цIенош, клубаш, дешара-цIеноши деннад. Цар дукхагIбола болхлой ба хоржамий комиссей членаш, агитатораш. Шоай болх тоабаьб художественни самодеятельноста коллективаша. Деррига театраша, культура Двореңашеи клубашеи, хIаьта иштта музыкальни дешара заведенеша кийчъю тайп-тайпара йола концертни программаш. Уж программаш цар дIахьокхаргья хоржамаш хулача дийнахьа.

ДИКА ГIУЛАКХ ХЬАЛЛАЬЦАД

Вай республикерча предприятешка металл, материалаш, бедал, мехкдаьтта продукташ кхояр лоархIаме участок а хинна дIаэттай. Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу дузача денна сийленца накъадахара яьржача социалистически яхье дукхагIа къахьегамхой юкъеозара КПСС Грозненски городской комитета соцам баьб кхомбара тIехьа укх шера 15-ча феврале денз цхьоалагIча октябре кхаччалца городерча промышленни предприятешка общественни хьажар дIадахьа. Цу хьажаре дакъа лоацаш хургья ерригача промышленни предприятей, гIишлон организацей, транспорта, бувзама, торговле, общественни кхачаи, кхыча участкай коллективаш, лоаца аьлча цу хьажаре дакъа лоацаш хургба болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах, беррига къахьегамхой.

Хьажара керттердар да гуча а йоахаш керда резерваш балха юкъекхахьар, арахецача продукцеги къахьегамгеи дIададар лохдар, предприятешта хьалхашка латта декхараш кхоачашдар. Ца доагIаш производствана зенаш дарца лира къовсам лоаттабе беза. Юкъара рузкъа кходара къахьегамхой тIаберзабеш дукха кхетама болх бе беза.

Хьажаре дакъа лоацараша керттерча даькъе теркам тIабохийтаргба укх дешашта: учет нийса делаяр, материальни рузкъех бизза пайда ийбар, хIаман кхомбара хIара производства юкъеяхьа еза прогрессивни нормаш, нормал совгIа йоаю материалаш кIезигьергья.

ХIара участке чIоагIа къовсам лоаттаберго пайда хьа ца боалача средствашка дIа ца ахийтара, брак ца хилийтара, дикагIа производственни отходех пайда эцара, оборудованех бизза пайда эцара. Иштта чIоагIа лоархIаме да дIаоттаяьза йола оборудованеш дIа а оттаяь уж болх бе дIа-ваш гучайоах, маьхера приборашна оборудованеш дIа а йолаялийтар, машинаш, механизмаш, прибораш дукхагIа болх беш хилийтар, арахецача продукце дикал лакхъяр.

Предприятешка, учреждешешка хьажар дIададахьара кулгалдеш хургья хIара предприяте партийни организацеш. ХIара предприятерча партийни бюрос вIашагIйохкаргья производства хьажара комиссеш. Цига дакъа лоацаш хургба партийни, профсоюзни, комсомольски организацей викалаш, халкъа тIахьожама группаш, администраце болхлой.

ХIара предприяте, организаце, учреждене болхлошта хьалхашка латта декхараш дIа а довзийташ, комиссеша белгалйоах чакхъяха еза мероприятеш, хьагулъю къахьегамхой рационализаторски предложенеш, специалистий новкъосталца материальни къахьегама, средствашкхояра резерваши резерваши производствана юкъекхухь. Цу даькъе пропаганда яра доккха новкъостал дергда пенгазеташа.

Хьажара кулгалдеш хургья КПСС горкоми парте райкомаши, цар шоай аргIах вIашагIъехка хургья городскойи районнии комиссеш. Хьажарах хьахинначун итогаш ергья предприятей коллективашка. Транспортеи бувзамеи дукхагIйола организацеш цу хьажара юкъе а яха хIанзлехьа шоай болх дIаболабаьб, средстваш, доагор, электроэнерги кхояра лицеви счеташ хьайийлай, хIаьта Грозненски машинаькъа машинисташа хIанзлехьа планал совгIа эзараш тоннаш мухь дIабихьаб. Хьалхашка латта декхараш толамца кхоачаш а деш сийленца накъагIоргда юбилей Шейна.

М. ПЛЮЩ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

Халкъа кандидаташ

ИШТТА ХЬАЛХАДОАХ ДЕКХАРО

Соахка хIара Iаттагара 2500 килограмм шура а яьккха йохайир Оздоева Хамсата шоай хьалашка эггара дикагIа болча Iатто а 1800 килограммал тIех шура лургьяц аьнна хеташ хьалхагIа денз хьайоагIаш йола уйлаш.

Цхьабакъда цу гIулакха шек бола нах корабоагIа Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхозе хIанз а. Маца хинна хIама да из Мужеча, гаьнна лоамашта юхе уллача юрта ишттал шура йоахилга. ХIаьта Хамсата подругаша гуччахьа хьайоах:

— Къахьегаме турпалал хьахьекхай Хамсата.

Къахьегама турпалал я а я из. Цу лоаман кхалсага гIулакхашка хьежачул тIехьагIа дог теш, колхозхочоа белггала турпале гIулакх карагIдаьнна хиларах.

Мужече — кхыяраш санна йола лоаман юрт. Цига баха нах а бац кхычахьа бахарел тIех хIама долаш. Хьаьнала нах ба, хIаьта царех цаI Оздоева Хамсат а я.

ТIах аьнна, кхыметтел аьрдагIо я ала а мегаргдолаш йола Хамсат ше йоагIашехьа а духтIаяла гIерташ хул. ХIа аьнна из шийна хьабIаргагушшехьа а, хьайбаш леладеша Байтукиев Исакха оал:

Хов, хов, Хамсат, хIанз хаттараш де йолалург ма йий хьо. Долла хIама вIаштIехьа да. Етт дика баж. Сийсара хьай чу шозза йол йиллай аз цунна.

Хамсата хов, Исакх бакъдар мара оалаш воацилга. Кхы хье ца луш, цу сахьате ший гIулакх дIадолалу доярка: кIалхара кхо доаккх, доахан цIенду. Лоацца аьлча, Iуйрийна доахан детта ха хилалехьа долла хIама даь яла кхув цун.

Доахан детта доладу. Кадай лел опыт йолча доярка кулгаш. Масанел а хьалхагIа йоал из доахан дийтте, хIаьта шура ший новкъостел дукхагIа дIалу. ХIанз, укх февраль беттарча шелалах, цун групперча хIара Iатто 7—8 килограмм шурий лу.

— БIаьстан юхьен аьхкийн шозза дукххагIа йоахаргья шура, — бIубенна йоах Хамсата.

Дика дог долаши новкъоста фу аш ховши из хилар хьахьокх укх тайпарча масало. Ферме дояркала болх беш я ха яха кхалсаг колхозхо Бельгиева Сафет. Дукха бераш да цун. Цкъаза бийсанна хозза салаIа вIаштIехьдалац. Ах бийса яьнначул тIехьагIа а цIагIа дезар деш хул из. Оздоева Хамсата терко ца еш дисац кхалсаг кIаьдъенна хилар. Ший группера доахан дийтта маяьллинге а, Сафета новкъостал де йода из. Нагахьа санна моллагIа цхьа доярка цамогаш хилча а, цук группера доахан ца детташ дусаргдоацаш ший новкъостий оарцагIбоах Хамсата. Цунца а чакхдалац гIулакх. Еррига коллектив йода унахочунга хьажа.

Ферме Iаьсашка хьожаш я Оздоева Маржан. Дика, къахьегам дукха безаш кхалсаг я из. Цхьабакъда, цо ший болх дIаболабаьча юххье Iаьсашта хий моладелга дика вIаштIехьдаланар цун. Цига цунна оарцагIъяьлар Оздоева Хамсат. Ши кIира даьккхар цо шийна а сагота эшаш йолча мукъача хана Маржана новкъостал деш. ХIанз тIехдика бу цо болх. ГIулакх дика ду Iаьсашта. Сихха ондадоалаш а дулх тIадетталуш а хьадоагIа Iаьсий.

Ферме дукхаеза Хамсат мукъача хана цо дояркашта газет дешаш хиларах, наха дукха дезаргдолаш дош цо оалаш хиларах. Хамсата чIоагIIа уйла тIайохийт Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна лелаеча яхьа.

Ши бер да Хамсата. Даьхе лукхаезаш бола нах хургболаш кхеху цо уж.

Депутаталла кандидаташ оттабе аьнна колхозе юкъара собрани гулъяьча хана колхозхоша, массава цхьатарра раьза а волаш, лаьрхIар Оздоева Хамсатах вай республика Лакхехьарча Советера шоай викал хилийта.

В. МЕЛИХОВ.

Ткъаь итт шу да Малютина Клавдия Павловнас хьехархо йолаш болх бу. Царех 27 шера Урус-Мартана районе къахьегаш я из. 1951-ча шера Кизлярски педагогически училище чакх а яьккха юха а Урус-Мартана № 1 йолча юкъерча школе болх бе йолаелар Клавдия Павловна. Дукхача хана денз дика къахьегарах РСФСР-а заслуженни хьехархо йолча цун Шеча байракха Къахьегача орден еннай. ХIаьта хIанз Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча совета депутаталла кандидат оттаяьй из.

Сурта тIа: 5-ча классе эрсий метта урок дIахьош я хьехархо Клавдия Павловна Малютина.

И. Плиева сурт.

САТЕМ БОАЦА САГ

Наьсарен-Вокзалерча «Электроинструмент» яхача заводе дуккханешта йовзаши лоархIаши я юкъерча деIара, безаме гIалгIай йоI Саралиева Лима. Ткъаь пхиъ шу мара даьннадац цун, цхьабакъда хIанзлехьа зIамига бале а, сийлен къахьегама пикъ хьабенаб цо. ЗIамига йоллашехьа йолаелар из болх бе. Завод хьалъеча дакъа лоацаш хилар Лима, хIаьта из болх бе йолаеннача хьалхарча деношка цига балха ера.

ЙоагI-йоагIача дIаоттаяь латтар заводе дукха механизмаш, аппаратташ, станокаш. Боккхеи чоалханеи боахам бар из. Цу станокаш тIа болх бе лакха говзал хила еза, — йоахар Лимай уйлаша. Булургбий хьогI сога болх яха уйлаш совъювлар, бIукъожабора.

Сборочни цехе болх беш дукха мехкарий бар. Берригаш а хIана бац аьнна цун хаьнара бар уж.

Балха яха дагахьа Лима заводе еча цхьана Iомаергья вай балха говзал, болх а цхьана бергба аьнна шоаш болча дIайигар цар из. Электросверлилкаш вIашагIъеххилга чIоагIа бехктокхаме гIулакх долга, цунга хьежжа мара завода болх дIабаха йиш ца хилар дика кхетадора цу цехе керда балха баьхкача мехкараша.

Цига болх беча ший нийсархоша чIоагIа безам тIагIоргболча хьисапе дувцарах сборочни цехе балха яха лаьрхIар Лимас. ХIара участке чIоагIа эшаш бар цу хана болхлой, цун безам болча сборочни цехе балха хьожайир из.

ШоллагIча дийнахь шийца болх беча мехкарашца цхьана беррига теркам тIабахийта лалувгIар цо мастера дувцачунга. Из кхо ца беш къахьегар ше каралаьца балха говзал Iомаяра. Цхьаккха хIамах бIукъожабеш из ца хиларах дукхачар тамашйора. Йоккха опыт йолча бригадира Канищева Натальяс ду хьехамаш дика хьа а эцаш болх бе йолаелар Лима. Цхьа юкъ ялалехьа дика карзерзайир балха говзал. Смена нормаш даим тIехкхочашйора, цхьаккха брак хилийтацар арахецача продукцена юкъе. Моторашта, электродвигателашта, сверлилкашта обмотка яр чIоагIа чоалхане гIулакх дар. Хьинар кхо ца деш къахьеги чIоагIа зембаккхеи безаш гIулагх дар продукцена юкъе брак ца хилийтара. ХIанз технически отдела тIахьожам боацаш тIехдика продукци арахец цо.

Цунца дагабувл, шоашта эша гIо дIадех цига болх беча цун новкъосташа. Миччa хана а кийча я из эшачунна новкъостал де.

Цкъа завода безал хьакхухьийтача заводаша ший ханнахьа безал хьа ца ейтарах паччахьалкхен план кхоачаш ца яр кхерам болаш дар. Эшаш йола оатхалаш бутт чакхбоалача хана мара хьакхачанзар. Сборщицех цхьайша дар заводо план кхоачашъюлургья аьнна хеташ саг вацар заводе. Саралиева Лимай Канищева Натальяй инициативах цеха сборщицаша лаьрхIар фуннагIа даь а паччахьалкхен план кхоачашъергйола гIулакх де. Iуйрийна балха дIаэттача денз боад къевлабаллалца болх бора цеха кхалнаха-сборщицаша, къаьстта дика къахьегар цу деношка Лимас.

Керда балха баьхкача наха ший опыт чIоагIа раьза йолаш дIалу цо. Дукхханеша оал цох боккъонца йола новкъост, хьехархо. Из да а да иштта. Соахка школа чакх а яьккха цига балха ера кхувш йоагIа ши йоI: Медведева Валяи Вышегурова Раяи. Знани яр, цхьабакъда, балха навыкаш яцар. Лима йолча ученицалла хьожабир уж. ЗIамига далеча гIалат даьлча чIоагIа новкъа хулар царна.

— ХIама дергдац, мехкарий, опыт болх хьабарца мара хьахулаш яц, из-м хургья, нагахьа оаш хоза зем а боаккхаш болх хьабойя. ХIанз уж сага новкъостал ца эшаш шоаш болх барал совгIа балха тIа хьалха латтачарех ба. Царех доккхал ду хьехархочо.

Ший говзал цахаддаш лакхъю Лимас. ТIехдика обмотщица говзал караерзаяьчул тIехьагIа, цунна гарга йола слесара - сборщика шоллагIа професси Iомайир цо.

Кхоачамбоацараш теркал ца деш цIаккха а тIехъяьнна дIагIоргъяи Саралиева Лима. Юкъарча гIулакха пайда баргбола хIама даима теркал деш я из. Нагахьа эше новкъостал де а кийча я. Массехказа хержа хиннай из Наьсарен юртсовета депутаталла, профсоюза цехови комитета членалла. Шийна тIадилла декхар даим цIена кхоачашду цо. Болх дика барах паччахьалкхен совгIат — «За трудовую доблесть» яха медаль еннай цунна. Цун портрет предприяте къахьегама сийлен аллее хьалтеха доалл.

— Даим балха тIа хьалха латташ я из, — йоах бригадира Конищева Натальяс.

— Лима даим безаме, тIера, эшача новкъостал де а кийча я, бакъдолчун тIехьа, ше аьннар кхоачашдеш, — бригадира яхар бакъду сборщица Котиева Лидас. Доккхал а деш, хестаю Лима цеха кулгалхоша.

Иштта къа а хьегаш сий даьккхал ший Саралиева Лимас. Цудухьа Нохч - ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутатий кандидаталла оттаяьй из завода болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха, массавар раьза а волаш.

Т. МУТАЛИЕВ.

ЦУН СИЙ ДУ

Берригa машинисташ а санна, массехк шу хьалхагIа слесара ученик волаш вера Владимир Борисович Айрапетов депо балха, цул тIехьагIа машиниста гIонча хилар цунах. ХIаьта депо керда техника — тепловозаш кхаьчача хана, лаьрххIа уйла тIа а яхийта массанеца цхьана керда машина Iомае волавелар машиниста гIонча.

Иштта хилар цунах тепловоза механик - водитель. Массаза а цунах чIоагIIа тешам бенна хиннаб деповцаш. ХIанз духхьашха оттавеш вац цар из Октябрьски районни Совета депутатий кандидаталла, хIаьта хIанз а, моттигерча Советий керда состав хоржача хана, цига депутаталла харжа кандидат оттаве вийзача, эггара хьалха цун цIи яьккхар депо коллективо.

Сийленца кхоачашду цо харжархошта хьалхашкара ший декхар. Цо ший депутатски гIулакхех лаьца дуккхаза отчет тийннай харжархошта, депутатски группаша харжархой наказаш кхоачаш мишта ду дийцад царна. Къаьстта чIоагIа уйла тIайохийт цо школашта, Каст-каста гу из деша дагIаш бераш долаш болча дезалашта юкъе, цо дувц царна бераш мишта кхетаде деза, дуккха вагIаш хул из хьехархошца къамаьл деш, депо болхлой бераша мишта деш хьож из.

Шийна тIадилла партийни гIулакх а дика кхоачашду коммуниста Айрапетова. Поездаш кхерам боацаш леларга хьожаш вола общественни инспектор ва из. Владимир Борисович каст-каста гу машинисташца, стационни болхлошца къамаьл деш, хIаьта иштта ремонтникаш болча а хул из, тепловозашта ремонт дика йой хьож.

Цунна еннай «Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа дикагIа вола машинист» яха цIи — социалистически яхье толамаш дахарах. ХIаьта СССР машиннаькъий Министерства «Машиннаькъа транспорта социалистически отличник» яха сийлахьа знак еннай цунна.

ХIанз цIаьхха а оттаваьв Айрапетов Владимир Борисович къахьегамхой депутатий Октябрьски районни Совета депутата кандидаталла. ХIаьта харжархоша — массава а, раьза хинна кхаж тоссаргба цунна — вай Iаьхен визза волча воIа тIехьа.

В. СЕРГЕЕВ.

«СЕРДАЛО»
2-гIа агI. 4 март, 1967 шу.

ТХОГА ЯЗДУ

НАХА ТIЕМА-ПАТРИОТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАРА

Советски Эскарен ТIема-Форда Флотен 49 шу дизарца дувзадена оборонно - массови болх кхы тIа а тоабаьб Оборонни общества Республикански организаце. Боккха лоархIам болаш да баьча наха, къаьстта а кагирхошта, тIема - патриотически кхетам балар.

Тха общества Республикански комитето, комсомола обкомо, республикански военни комиссариато, тIема ветераний комитето бийха, Нохч - ГIалгIай АССР-е баьххаб комсомола ЦК штате боаца лектораш: авиаце инарал-полковник нов. Н. С. Шиманов, танкови бIуний инарал-полковник, Советски Союза Турпал нов. В. Т. Обухов цхьоалагIча ранга капитан нов. П. А. Мирошниченко тIема-патриотически кхетам балара даькъе наха юкъе болх бара.

Промышленни предприятей коллективашка, дешара заведенешка, колхозашка, совхозашка, учрежденешка, республика кхыча организацешка безаме тIайийцар цIи хеза Сийлахь - боккхача Даймехкен гражданскии тIемий ветеранаш.

Комсомола областнойи Грозненскии организацей актива собрани хиннача хана цига бар вай хьаьший. ХIаьта нов. Н. С. Шиманова патриотически уйла айеш дола къамаьл а дир цига. Цу дийнахьа Грозненски эпсарий ЦIагIа вIашагIтехача «Дай наькъаца — Турпалий наькъаца» яхача сайрене къамаьл дир вай кхаь а хьаьше.

Цул тIехьагIа Грозненски гарнизона тIемахошта хьалхашка къамаьл дир Советски Союза Турпала нов. Обухова. Цо уж тIахьийхар советски халкъа маьрша къахьегам лорабара, тIехдика тIемен политически кийчо яра. Цхьан дийнахьа 2—3-зза вIашагIкхетар хулар цар къахьегамхошца. Цар доккха баркал оал нн. Н. С. Шиманов, В. Т. Обухов, П. А. Мирошниченко вай республике командировке бахкийтача ВЛКСМ ЦК-ана.

С. КОСТОЕВ.
ДОСААФ Республикански комитета председатель.

ИШТТА ДИКАГIА ДА

КПСС ЦК сентябрьски (1965 ш.) Пленума соцам тIа белгалдаьккхад, коммунизма материально-технически база хьаяра, Советски халкъа материально-культурни боарам лакхбара декхараш. Уж кхоачашдара промышленни производство дегIаахара лакха темпаш Iалашъе еза, Iилманеи техниканеи карагIдаьнна кердадараш халкъа боахама юкъеккхахьа деза, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбоаккхилга, продукце дикал лакхъелга Iалашле деза.

Къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхаро лерхI, къахьегама овсарле, къахьегама хьалаш тоадарца цхьана, лакхъелга, шоай балхах хьахинначуница болхлой материальнии моральнии безам дукхагIа хулга Iалашдергдолаш, балхаш планахи комплекснии эргадоахаш тоаде. Разработкашта планаш увттаярен доал дарен даькъерча сетевой методаша (сетевой график) укх тIеххьарча хана шоашта уйла тIаоз практике уж чакхъяха безам болаш болча Iалаьмате дуккхача плановии кулгалдечеи болхлой. Уж белгалдаьха кхоачамбоацараш практически юкъе ца доахкийташ йола, Iилма-тохкамеи опытно-конструкторскии балхашта планаш увттаяра, доалдара, координаци яра даькъе эггара прогрессивнегIа йолча методех цаI я сетевой планироване метод. Сетевой планированеи управленеи методаш юкъейоалаяле хьалхагIа хьахаржеи вIашагIтохен еза балхий хьалда йола программа толамегIа кхоачашъяра новкъостал дергдолаш йола организационно-методически формаш. Сетевой график юкъеяккхен НОТ-а планаш оттаеи йолаяле хьалхагIа боккха организационни болх чакхбаьккхар. НОТ-а планаш увттаю эггара хьалхарча аргIанна производства керттерчеи цунца цхьана кхоачамбоацараш долчеи участкашка. Масала, вышко-монтажни конторе НОТ-е эггара хьалхара план вышко-монтажни балхашта йоагIаш я. Ишта хоржаш уж увттаяр цхьа бахьан доацаш дац: мехкарча вокх мехкаьтта районашкарчул массехказа дукхагIа гов буровойш хьалъеши вIашагIйоаккхаш зайцига. Нагахьа санна 1966 шера Башкирскии Татарскии АССР-ашка буровой хьалъеш 3 денгарен бийсангарен 5 денгеи бийсангеи кхаччалца ха яйнаяле, «Грознефтеразведка» тресте юкъера лаьрхIача 48 дийи бийсен юв цу гIулакха, вешта аьлча 9,5-зза дукхагIа йов ха Башкирскии Татарскии АССР-ашкарчул. ХIанз сетевой графиках хьалъю тресте буровойш. «Грознефтеразведка» яхача бурув деттача Октябрьски конторо хIанз 5-ча буровойна сетевой график оттаяьй. Масала, проектни кIоаргал 3800 метр йола 43-гIа буровой хьалъяраи кийчон балхаш дараи планах 24,6 ди доаде дезача метте, бокъонца доалъараш дацар 20 мара; проектни кIоаргал 3750 метр а йолаш йола 44-гIа буровой планах 30 дийнахьа хьалъе езача метте, 25,3 дийнахьа, проектни кIоаргал 3940 метр йола 45-гIа буровой планах 26,6 дийнахьа хьалъе езача, 24 дийнахьа, проектни кIоаргал 5000 метр йола 209-гIа буровой планах 42,3 дийнахьа хьалъе езача, 37 дийнахьа, проектни кIоаргал 4800 метр йола 212 буровой планах 35 дийнахьа хьалъе езача, 31 дийнахьа хьалъяь яьккхар. Планаш кхоачашъяра даькъе тIаэттача халонашта кIалхарбовлара къахьегам вIаштIехьбаккхара керда толашагIа йола методаш, скважинашта сихагIа бурув тохаргдола, къаьстта а бурув тохара балхаш аттача лахара вышкаш хьалъергйола наькъаш лохаш хиннаб треста кулгалхой. Цул тIехьагIа, тохкама кIоарга бурув деттача Али-Юртовски конторе сетевой планировании, вешта аьлча сетевой график юкъеяхьа лаьрхIар. Цу графиках хьалйир эггара хьалхара № 131 йола буровой. Болх дIаболабенначул тIехьагIа цхьадола кхоачамбоацараш нийслуш хинналале а, скважина ший ханнахьа сетевой графиках дIа а йолаяь, 35 дийнахьа хьалъяь яьккхар. Из бахьан долаш кIалхаръяьлар тохкама кIоарга бурув детта Али-Юртовски контора, вешта аьлча, торо хилар IV-ча квартала еррига план а хIаьта иштта шера бурув тохара план а кхоачашъе. Буровой хьалъеча, 13 ди ха кхойир, ахчанца лаьрхIача 15 эзар сом гаргга хул из. А. Г. Мау, Н. Д. Гусанов, В. В. Дядченко, Н. Д. Баширов, А. В. Брушневский, Л. Я. Бучиев керте латтача буровикийи прорабаш К. И. Шепель, Н. Н. Васильев керте латтача вышко-монтажникийи бригадай коллективашкарча наха. дукххача кхычар хьинаре къахьегарои сетевой график юкъейоалаярои «Грознефтеразведка» трестага йиш хилийтар, бурув тохара балхий боарам 1965 шерарчул 13 проценти эксплуатационни метраже шоззеи лакхагIа хинна боллашехьа а, пятилетка хьалхарча шера паччахьалкхен план кхоачашъелга Iалашде.

Мишта хIача я из, сетевой график яхар? Сетевой графико вышко-монтажни бригадана хIара денна хьалда декхараш хьалхашка отталу, коллектива берригача членашта хов шоай маца, фу де деза. Цул совгIа, графика тIа хьахьокх хIара операци кхоачашъяра бехктокхаме бола нах.

МалагIа халонаш гучаяьлар буровой хьалъеча хана?

Гучадаьлар, буровой хьалъеча хана звенош а еш нах бекъаш ца хилар. Транспортеи механизмайи низах бизза пайда эцаш ца хилар, дIаухийтача гIишлой материалий — хьун, цемента, гIочара, жагIа, кхыяраий — учет ца хилар. Къахьегам вIаштIехьбаккхара бокъонаш толхаяьй, хIана аьлча, балха ди во вIаштIехьдаьккха хиннад. Гучадаьннад механизаци е езаш дола гIишлон балхаш: вышка когашта, циркуляционни системана догIача бIоагIашта, насос чулоаттаеча отара, емкосташта доахача кIоагий, кIийле, вышка насосни отделенеи буровойи когаш цементаца чIоагIде дезаш хилар, и. кх. дI. Ханий е ресурсай даькъе кхоачашдеш дола балхаш дIахо нийсделга ларде латташ йолча сетевой планироване система планах увттаелгеи тIахьожам лоаттабелгеи вIаштIехьдоаккхача хана ерригача процессашта, массе тайпа ресурсаш тIакххахьара, технически документаци кийчъяра, кхычарна юкъера бувзам графически хьахьокхаш йола геттара керда способ юкъейоалае еза.

Д. ГАБАЕВ,
«Грознефтеразведка» яхача треста НОТ-а лабораторе начальник.

Къахьегамца даьккха сий

Бер долча хана дена Василе уйла тIаозар машинаша. Машиннаькъа йисте, хьали Iои тIехъювлача поездашта кIирвенна бIара а хьежаш латташ дукха ха йоаккхар цо. 14 шу ший даьлча боккъонца соцам бир хIама хара тIакхувш волча зIамигача саго: машиннаькъахо хила. Цкъа станце начальник волча вахар из балха дIаэца со аьнна, цхьабакъда, цунна юхаденна жоп лоаца дар:

— Балха баха ха кхачанза бараш хьаийбац оаха.

Ше мукъа йоаккха ха станце йоаккхар кIаьнка. Из акъ-аздел дола, аьнар де кийча вола кIаьнк везавелар машиннаькъахошта. ХIаьта массехк ди даьннача гIолла машиннаькъахоша станце начальникагара дийхар из шоай коллективе балха хьаэцилга.

— ЮхIаьрж-м ергьяц? — Василе белажах кулг а теха хаьттар начальника.

— Яине а ергьяц! — жоп делар вокхо.

ЧIоагIа хилар Василе дош. Цун кадай, маькара ши кулг тIаэтта болх кхехкаш хул. ХIаьта ше мукъа волча хана книжкаш тIа хьежаш гора къона машиннаькъахо.

Цхьа ха яьнначул тIехьагIа бригадиралла хьожавир из. Коллективера дисциплина аййир цо, лакхделар къахьегама толамаш... 43 шу даьннад цул тIехьагIа денз. Даьхенна пайдана хIамаш ма дукха даьд цо цхьан участке болх беш иззал дукха ха ше йоаккхаш!

ХIанз а, хьалхагIа санна, машиннаькъа Грозненски дистанце пхелагIча околодка Ермоловски станце цхьоалагIча отделене бригадиралла болх беш ва Левачков Василий. Коммунист Левачков керте латта коллектив барт тайна, хьинар долаш я.

— Къаьстта чIоагIа хьинар тIадахийта къахьийгар оаха кердача пятилетка хьалхарча шера, Iан къалашка, цахаддаш болх бергболаш машиннаькъа боахам кийчбара, — дувц Левачкова — хIанз текущи ремонт еш да тхо. Чакхъяьннача никъбустарга (скоростной) кораяназр пхорагIа а, е урагIа а етта чингаш, шаблона тIара дIалайжа, уровенга хьежжа йоаца моттиг. — Цо хьахьекхар 5 балл — тIехдика. Дика къахьег тха машиннаькъахоша, — йоахар дIахо бригадира,— цхьаккха а духьале йоацаш поездаш масса лелийта гIерт уж. Царех ба шоай гIулакх дукхадезаш бола болхлой — С. Виситаев, Д. Едриева, А. Атагаев, наькъага хьежа Ш. Вициев, переездашка латта дежурнеш М. Бондаренко, Л. Воеводина, кхыбараш.

Шолхоца хьинар тIадахийта къахьег Левачкова коллективо Советски Iаьдала 50 шу дизарен В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 100 шу дизарен сийна.

Я. ЦУЕВ.

ЛАЗАРАШ КIЕЗИГАГIА ХИЛИЙТАРА

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

МогIалди эггара кхерамегIа дола лазар да ка болча культурашта. Ховш да, нагахьа санна 0,23 процент канеех могIалди яха лазар кхийтача, 3,03 процент хьув къам галхилга.

Боахамий болхлоша боккха теркам тIабахийта беза могIалди яхача лазарах ка бола культураш лораяра.

ХIанз тохкаргда вай могIалди кхетарах ка бола культураш лораяра наькъаш. Цкъа-дале, дIаделехьа аьтача ядохимикаташца протравливани е еза фуна. Бакъда, из метод пайдане яле а ший кхоачамбоацараш долаш я. Фух дIатехачул тIехьа дукхагIа йола препарат феца дIаув, хIаьта цига болх беш боахкача наха чIоагIа кхераме а я.

ХIанз дукхача колхозашкеи совхозашкеи ялата протравливани яра керда метод балха юкъекхувл. Суспензия яхача ядохимикатий 10 литр тох цхьа тонн фух. Из метод чIоагIа пайдане я, хIана аьлча фу цхьа процент мара тIоадалац, хIаьта из бахьан долаш фу докъаде дезаш хилац, ядохимикаташ феца дIаувц, балха хьалаш дикка тоалу.

ДIаде кийчдеча фуна обработка ю ПУ-1Б, ПЗ-10 яхача машинашца.

Цу хьисапе фуна протравливании ярах совхозийи колхозийи вIаштIехьдоал хIара гектара тIара 1,5—3 центнер ялат кходе.

Цхьадолча боахамаша фуна протравливани из дIадувча хана мара яц. Из бахьан долаш, дукхагIа йолча хана протравливани е ца кхувш дале а, болхлой ца тоъаш дале а вIалла ядохимикаташ ца тохаш дIадув фу. Цу тайпара кхоачамбоацараш ца нийсдалийтара лоархIаме да дIаде доладалалехьа фуна химикаташца протравливани яр.

Гуйранен Iанен замалахьа фуна сортировка ешше а е еза протравливани. Цу гIулакхо йиш хулийт дIаоттадаь латтача фуна лазараш ца деттадалийта, хIаьта фу дикагIа тIа а доал.

ЦIендаьча 14 процент тIоадал йоаллача кIи фуна обработка е еза дIаделехьа биъ пхи бутт хьалха ТМТД, АБ яхача препаратаца, гранозанаца. Кхы а хьалхагIа обработка е еза бIаьстан юхье дIаювча шекара свеклана. ДIаелехьа 6—8 бутт хьалха ю царна обработка.

З. ИСАЕВ,
агроном.

БIУБЕННА ХИЛЧА...

Грозненски района 1-ча Мая цIерагIча юртбоахама артела председатела нов. Вьючне дагавала дагахь волаш цкъа Идигов Йоакъап чувийхар:

— Лоаман даьгIенашка дажа дIалоахкача хьайбай боахама бригадиралла хьожаваьв хьо колхоза правлене. Фу ях Iа цох?

Раьза хилар Идигов лоам ваха.

— Цхьабакъда, — аьлар цо,— сайца болх бергбола нах бовзар дезар сона цига хIаравар шоайла хьожаш вош-вешийца санна Iымерза, барт болаш хила веза. Халонаш дукха нийслургья.

— Зоотехникаца цхьана хоржаргба Iа нах.

Цхьа ха яьлча бежа Iушца къамаьл дир Идигова. Лоаман даьгIенашка эггара хьалхарчарех хургда вай. Атта хургдац. Юххьанца дIадоладу гIулакх даим хала хул.

— Тхо дага ма дахка Iа — аьлар цхьанне, — оаха хьаллоацаргба хьа оагIув.

Йоакъапа дика кхетадора, ше дIадоладаьча хIаман аьттув баргхиларах саг тешам бенна хуле из кхоачашде цун низ кхоачаргболга.

Халача наькъашка гIолла итт ден итт бус альпийски даьгIенашка кхаьчар колхоза хьайбаш лeладераш. ТIатеIIа докх доаллаш хала дар тIеххьарча деношка. ТIаьда шелал латтар. ЧIоагIа Iаткъар из наха а хьайбашта а. Безаме тIаацанзар уж лоаман Iаламо. КIаьдбеннабар бежа Iуй. Хьажъюкъера хьацар дIадаьккха, кхерий тIа Iо а хайна; укхаза совцаргда вай, — аьлар Йоакъапа. Хьагулленна Iодийшар хьайбаш.

— Ер-м буц яц, саьргаш да.— аьлар гоннахьа цонашка дIа-хьа хьажа Бетерсултанов Ахьмада. Укхаза юхедиса бараькъа дохалергда е хIама а доаккхаргдац.

Я а яр цонаш бежа Iуй бIарг белабергбоацаш. Ежа уллача йохкаеннача баьца юкъера хьакъелар маьлха зIанарашка гIерта къона баьцовгIаш. Цу морча даьгIенашка тоалургдацар хьайбаш. Из чIоагIа дагадоалар Йоакъапа.

ХIама дергдац, новкъостий. ДIатарлургда вай, хьажалаш дикка дулх тIакхеташ хьайбаш тоа мишта лу. ХIаьта, Ахьмад, хьаяр санна уйла йолча сага болх бе хала хургда.

Бийса во яьккхар бежа Iуша. Iуйрийна сабелгало йоаллаш еррига бригада ура яр. Ша бохабеш шовдашкара хий мукъадаьккхар, хьайбашта мелалергIолаш хий чулоаттаде лаьрхIа сангараш яьхар. Цхьаннена хеппах ний е дагадехар.

Ди во доагIар. ВIашагIъувш догIа а лоа а делхар. Шийла мух хьекхар. Палаткех лалар ухар. Пишкаш яцар. Духхьал лаьтта дегIал далар метташ.

Йоакъап чIоагIа раьза вар ший новкъосташта. Цу морчарех дог тийша хила мегаргва.

Лаьттах яьхача толашка пишкаш ехка, хьайбашта хий меладе аьттув бола цонаш леха дIачIоагIбелар бежа Iуй. Йоккхача майдаш тIара йокъаенна къаьнара буц цIераш йийтта йоагайир. Дукха ха ялале керда буц хьатIаяьлар. ГIалат баланзар уж.

Хьалхарча шера дика толам баьккхар Идигова бригада. Юкъера лаьрхIача хIара бежана дийнахьи буси 550 грамм дулх тIакхийтар.

ШоллагIча шера дика кийчо яь яхар бригада.

Хьалха толашта юхе доажадора хьайбаш. Цудухьа кIезига хувцар цонаш. Из хилийтанзар цар шоалагIа бахача. Шоаш сийцачара ткъо-ткъаь итт километр гаьна доажадора доахан, каст-каста цонаш хувцар. Из бахьан долаш бригадо доажадеча 1500 бежанах хIаранена дийнахьи буси 723 грамм дулх тIакхетар.

Лоаман даьгIенашка пхе шера болх беш йоккха опыт Iоаяьй бежа Iуша.

Пятилетка хьалхарча шера бIаьстан юхье боккха кхаъ хилар бригадана Цар къахьегачах лакха мах баь Советски правительства Ленина орден елар Идигов Махьмата Йоакъапа.

Новкъосташа шийна лоаца баькхача: шун совгIат а да ер. — аьлар Йоакъапа.

Шийна совгIат даларах кхы а лакхагIа толамаш таха лаьрхIар цо. Ший новкъосташца дага а ваьнна йолаш йола резерваш гучаяха лаьрхIар.

Хьайбаш дикагIа дажаргдолаш, дIайха денош даьхкача мух болча лакхе доахар доахан, шийлача хана лохе чIоже доажадора. Йохоргйоацаш каст-каста хувцар цонаш.

Шаьхийча цонашка гаьна дIалехкаш хьайбаш дулха эшалургдоацаш лоаман хи тIа тIий дилар.

Хьалха 50 грамм тийннача 200 грамм тух тела баьлар хьайбашта. Цар из дукхагIа дуаргдолаш оаташ нийшка дехкаш телар. Цо дукхагIа тIакхетийтар дулх.

Хьайбай организм дегIаахара эша фосфор кIеанга да лоаман даьгIенашкарча лаьтташца. Цудухьа тIехха хьоарацеи тувхарашцеи подкормка е баьлар уж. Иштта лакхлора хьайбаш леладерий говзал.

Сатийна оамал йолаш саг вац Идигов. Коммуниста дехарах хIанз цахаддаш газеташ, журналаш кхухь. Каст-каста бежа Iушца беседаш ю цо, ший опыти знанеши царна камаьрша дIа а лу.

ДIадахача аьхки хIара бежана 732 грамм дулх тIакхетар дийнахьи буси. ХIаьта хIара центнер дулх тIакхетарга дIадоар 20 соми 19 кепиги мара хиланзар, планах доагIачул дукха кIезигагIа да из.

Укх юбилейни шера кхы а дикагIа къахьега дош деннад коммуниста Идигова кулгалдеча бригада.

Иштта денгара денга дукхагIа шоаех бIуболаш, керда толамаш доахаш хьабоагIа колхоза хьайбаш леладераш.

С. ДМИТРИЕВ.

Литературни оагIув

КЕРДА СТИХАШ

Осмиев ХЬАМЗАТ.

ХЬАЬНАЛА КЪАХЬЕГАШ

ЗIанараш мохкаль
Кхетача маьлхаца
Балха тIа ва утташ
Хьаьнала къахьегаш,
Дирача хьацара
Уж дIайха тIадамаш —
Жовхьара буртигаш —
Хьаь тIара ва легаш,
Из лаьтта тIоададеш
Iалашдаь тух-сискал
Мерза а да хьона,
Хьаьнал а да хьона.

Уж ши кулг хьоа ца деш,
Из ахкан дIаьха ди
Шийлача цу Iийне
Ха херцаш дIанхухьаш,
МоллагIча сага цIен
Тунгилгах кIур беча —
Цига пхьор хьадаьннад! —
Цу цIенгахь кхур кхухьаш,
Хьайх наьха дог кхараш
Iа дуа тух-сискал
Къахьа а да хьона,
Хьарам а да хьона.

ХАМБЕРГБАР АЗ

Ахки дар из. Зса чIожагI
Мужечара Хамха водаш
КIаьд а венна хайра со.
Цигга гарахьваьнна уллаш
Баьца онках, овла низах
Тамаш яьчча висар со:
Маьхал ира ший бухь Iийтте,
ДIа-са тийтте, баьца зIийрго
Бутув кхера эттIабу,

Комо санна, ший кур бийтте,
Хьайла, дIарча хена овло
Лоаман бердаш херцаду.
Кхера эттIо, лоамаш херцо,
Цар бар миссел низ баларе,
Аз цун бизза хамбергбар,
Сайгар халкъа доала беркат
ХIара денна дебадар духь
Вахаш бIаьш шу доакхаргдар.

Хамхоев АХЬМАД.

ЦКЪА МУКЪАХ ГУЧАЯЛА

ХIана бу Iа са дега бала,
Бала сога дукха ма бий...
Дех аз сона гучаяла
Вай безама уйла йий.
Гучаяла шовлакха ткъамаш
Маьлха зIанарашца лепадеш,
Дицлургдоаца хьай Iаьржа
бIаргаш
Сога мерза деладеш!
Хоза йоагIа вайна бIаьсти
Iалам бесах тоалуш латт,

Тховсара йола, езар, хьаста
Керте, со хьога хьежаш латт.
Сийрдача шевдан кад Iа лоре,
Безама хьогал лаьгIлургъяр,
Согара хало хьайна горе
Хьо, дог хьаста хьожаргъяр!
ХIана бу Iа са дега бала,
Бала сога дукха ма бий...
Дех аз, сона гучаяла
Вай безама уйла йий.

Махьмад-СаIих ПЛИЕВ.

БIЕХДЕННА ХУРГДАЦ

Со лаьтта венавац
Сай бала кодабеш
Делача шун бIаргех
ДIайха кий даха.
Я сайга кхаьча мулк
ТIехьленна хьулаеш
Руцкъанца курал еш
Дунен чу ваха.

Лар йоацаш дусаргдац
Аз тахан кхоллашдар
Форда чу дийлхача
ДогIан яр санна.
Я ханна а бIехлургдац
Аз сица луттаьдар
БаI лета хургдац из
Ший наькъах тинна.

Ужахова ХАДИЖАТ.

НАЬНА ДОГ

Тамаш ю аз хьа деналах,
Сатем боаца наьна дог.
Хоастам бу аз хьа, тешалахь;
Iа хьаьстача байлу ког.
Нагахь гIанахь унзардоале,
Чехка гIетте бер Iа хьоаст.
Барзкъа деха дерзандоале,
Юххерча ахчан шод а боаст.
Iо-хьал кхийтта лозадойя,
Лорал дё а хьона хов.

МоллагI хало тхона нийслойя,
Хьога ала чIоагIа лов.
Докха хилча а керар бала
Хьога оаха кодабу.
КорадоагIа хоза ала,
Дог тха цунца Iа теду.
МассагI нийслу вай вахаре
Миччахь ала тар ца луш,
Ма йиш яцар хьо децаре,
Халонашта ка ца луш.

Чахкиев ЮВСАП.

* * *

Дукха мича вах саг
Ха дукха яннхарах,
Духхьал ший син мара
Кхы уйла йоацаш
Из ваьха вале,
Дика мича вах саг
Рузкъа дукха хиларах,
ЦIаьрмата мIараш
Чухебаеш
Цун вахар дале.

Наьха дегашца
Дог детталуш,
Наьха уйланца
Уйла йоагIаш
Ца вахар
Вахаш вац.
Нахаца декъар мара,
Нахаца дуар мара
Чам болаш рузкъа дац.

КОМИССАРА ВАЛАР

ДУВЦАР

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Цу БУС вIалла наб кхеташ вацар Ной. Наб ца йоагIалга из кIаьдваланза хилар дацар. ДIаьхача дийнахьа сахьата, ах сахьата Iоха, салаIа мукъа хилацар из. ХIаьта Iаббалца наб елга-м дувца эшаш а дацар. Бакъда хIанз цунна наб ца кхетара бахьан кхыдар. Набаро дIаозавешше «кхахь», «кхахь» аьле кхайкаве волавора из, тIаккха ше сагга кIаьд а венна шийна уллув наб кхийтта бада новкъостий сомабахар кхераш бата тIа йовлакх а дилле менге тIа ураховра.

ВIаьхвенна дивана тIа уллар Мамия Орахелашвили. Ший дезал, дезал аьлча а — сесаг, яхаш БуротIа яле а, тIеххьарча хана Буачидзеца хулар из. Орахелашвили БуротIа венавар Ноял тIехьагIа. ТIом беш йолча армецара парте БуротIара большевикий организацена новкъостала вайтар тIема лор Орахелашвили. Дуккхача шерашка къаьста лийнначул тIехьагIа из дIакхийтар укхазарча партийни организацена юкъейоагIаш йолча ший сесагах Мариях.

Мамия вурийттлагIча шера сентябрь бетта керда хоржамаш чакхдаьнначул тIехьагIа БуротIарча болхлойи салтийи депутатий Совета председателалла хержавар.

Нойна сомаваккха ца ловш хиннарех цаI Ахриев ГIапур вар. Кирова ераш шиъ вIаший вовзийтача денз чIоагIа доттагIал тоссаденнадар Ахриевнеи Баучидзенеи юкъе. Тахан а цхьана гIалгIай юрта а хинна кIаьдвенна цIавенавар шаккхе а. Ераш цIакхаьчачул тIехьагIа хьакхийтар акхарех Мамия Орахелашвили.

Совете доал деш большевикаш бале а городера хьал дизза цар кара да ала йиш йолаш дацар. Хадданза царна духьал къовсам лоаттабеш бар бIарга яха хIама санна уж новкъа бола эссераш, меньшевикаш. Уж кийча бар хьашт долчунца барта баха. Царца барта яр нефтепромышленник Чермоев Тапа, аьлий Копланов Решид - Хани Коцев Пшемахои керте латташ хинна Терско - Дагестански правительство а, иштта Караулова казакий совет а.

Буачидзе кхетадора Мамия шийцара, кхыметтел бус а, дIакъаста ца тигара бахьан. Из укхаза БуротIа веначул тIехьагIа массейттаза моттиг нийсъеннаяр Буачидзе вахара кхерам болаш. Иштта нийсделар 1917 шу чакхдоалача 31 декабре а.

Цу бирсача шера тIеххьарча дийнахьа, сарахьа Совета президиума заседачи яр. Совета гаргтарча ханарча декхарех дола къамаьл дар укхаза де лаьрхIар. Къамаьл деш латтар Орахелашвили. Юстаро кресла чу вагIар Ной.

Цу ханна хьачуболабелар салтий. Массехк минот ялалехьа доккха цIа хьалдизар цар. Цу сахьате корашка, а, наIарашка а дIаоттар уж. Шеко яцаь уж «дикий дивизецара» салтий хиларах. ТIерча формах, бувцача меттах кхеталеш дар из.

Буачидзе бIаргкхийтар салташта тIеххьа яьккха тепча бе а йоаллаш чуваьннача эпсарах Алдаковах. БуротIа кхаьча дукха ха ецe а, хIанзле массанахьа дIавайза ваьннавар эпсар Алдаков.

Аьлах Алдаковах бIаргкхетташе сихха кулг киса а дахийта тепча яьккхар Орахелашвиле. Цун пхьарс хьа а лаьца IотоIабир Ноя. Массаза а хIаман уйла сиха е, де дезачун хоадамбе а Iемача Буачидзе кхетадир цхьан тепчаца бIарччача тIема даькъана духьал хIама дуларгдоацилга. Цу морча моттиге герзал чIоагIагIа низ болаш дош долга кхетадора цо.

— Новкъостий, фу хиннад цига,—дIавийраар из салташкахьа Алдаков вIалла укхаза ва а воацаш санна. — Цхьаккха хоаттам а боацаш хIана лийлхад шо укхаза чу.

— Хьалдахийта кулгаш! — цIогIа хьекхар аьлано, цIеньюккъе дIа а этта. — Оаш духьале ерах хIама хургдац шун, кулгаш урагIдахийта, лийца за шо!... Терско - Дагестански правительство цIерах аз дIакхайкаду шуга шо лийца хилар!...

Кресла чу шортта юха Iохайра Буачидзе. Цо кхетадир цунца дувцарах хIамма а хург ца хилар. Бакъда аьттув бола никъ лехаш сихха болх бора цун уйлаша.

Из Iоховш бIаргавайра Алдаковна. Багара тIехк яьккха жIали санна бирсвелар из. Шозза, кхозза кхосавенна цунна хьалхашка дIаэттар аьла.

— ХьалгIатта!... Хьанга лув со!... — Буачидзе мара кхы хIама гацар сов бирсвеннача аьланна. Цо теркалбир цIе, кIай, хувцалу Буачидзе бос. Из вIалла шийна уллув воацаш санна вагIар Ной.

— ХьалгIатта, кулгаш урагIдахийта! — ЦIогIа техар аьлано лерга цIана боаттабе санна. — Аз тепча тохаргъя хьона!.

— УрагIъаха Iемадац е кулгаш, —аьлар Буачидзе саббаре аьланна бIара а хьожаш. — УрагI ца аха гIабаш деттийтад акхар шоашта.

Шаьхха лоацавелча санна соцавелар Алдаков. Цунна цкъа хезаь Iийнадацар Ноя вахарах фаьлгаца санна дувцаш дараш. Цунна хезадар набахтепо, Сибарено, жандармий низаша из цIаккха деналах вохаваьвац яхаш. Цкъарчоа деррига диц а денна цхьан юккъа Ноя майралах цецваьнча соцавелар из. Ноя деналах, цун къочахчалах ше хьогаш санна хеталелар аьланна. Бакъда из уйла дукха йIавхъяланзар. Шийх цхьаккха хIама а ца хеташ, укх дунең тIа ше ва а воацаш санна вагIача Буачидзе юххерча сабарах ваькхар из.

— Хьо санна бола къонахий Шамала есарел кхийлаб, — цIогIа техар Алдакова Нояна дукхагIа Iоткъам хургбар ала гIерташ. Цул совгIа из цунца белгалдаккха гIертар ше а Шамала къамах хилар.

— Со санна бола къонахий есарал кхийлабац, — саббаре жоп делар Буачидзе. — Хьо санна болча аьлий кортош дахад... Вешта хьа фуд Шамалца?... Шамала леладаьри. Iа лувца кхалнаьха юбкаши шоайла цхьана хIама доагIаш мичад.

Сардам а баьккха тепча тоха аьнна сихха кулг айдир Алдакова. Бакъда полицейски форма ювхаш волча эпсаро хьалаьцар цун кулг.

— Сиха хила мегаргвац, аьла,— аьлар цо, Алдакова кулг дIа а ца хецаш. — Уйла а еш де деза е тайпа хIама. Ер Iа укхаза вийнавар аьнна фу пайда ба хьахила? Цхьаккха пайда бац. Бакъда, кхоана, дезача дийнахьа, укхан а, укханпарчар а декъий центральни проспекте зIанарий бIоагIаш тIа эгаш дейча, цунах дуккханешта хьокхам хургба... Эзарнешта, бIаьш эзарнешта.

Велавелар Буачидзе, саготала лелаяц укхо полицейски форма, аьнна, дагадехар цунна.

— Хасапхо ший гIулакх дика довзаш ва, — аьлар Ноя массанена хозаргдолаш. — Тахан Iайха тхо хьалъохка лерхIа зIанара бIоагIий кхоана хьай гIулакха а кийчча хургдолга кхетадой - те Iа, господин полицейски? Тхо доадича чакхдоаларг лерхI Iа гIулакх? Елехьа чана тIера цIокIа йийкъачарна тара вий—те хьо?

Шоаш ара а баьха дIабугаш Президиума заседане хинча Орахелашвиле сесаг дагаехар Нояна. ДIа а юха а хьежача, цхьаннахьа гуш яцар из хIанз. Шийна уллув воагIача Мамияна бIарахьежар из. Лаьтта бIара а хьежаш чIоагIа сагота уйлане волаш воагIар Орахелашвили.

— ЦаI ца дича-м даргдац, — мелаша йистхилар Ной новкъоста бIара а хьожаш. — Хетаргахьа, казармашка дуг вай акхар... Ца дугаре хIирий слободкагахьа дугаргдацар. Шелало чIоагIдаь лоа когашта кIал цIувзар. Города центра гаьна мел бовл фонараш кIезигагIа яр коанаIарашка. Цудухьа баьде яр. Баьдеча мел кхоач лийцачарна гаргатеIар салтий. Цу ханна цIогIа техар:

— Юха совца... Юха совца!...,— из дар ераш хIирий слободкайна тIакхоаччаше. — Ког меттахьа ма баккхалаш.

Гонахьа цхьатарра гIеттий топаш яьлар.

Новкъостий Буачидзе, Орахелашвили, юстара довла, — хьахезар Нояна, дага ца йоагIе а, цунна шийна йовзаш санна хета оаз. — Кхы цхьанне а ког меттахьа ма баккха!..

Салтий корзагIбаьлар. Шоаш мишта етт а ца ховш гIеттий топаш еттар. Лийцараш а, шоай эпсараш а теркал бацар, цар, ше-ше кIалхарвала гIерташ корзагIбаьнна хьувзар. Боккъалдар аьлча, дукха ха ялалехьа хила а хилар из иштта. Аьла Алдакови, полицейски эпсари, кхы массехк саги кIал а вуташ байдда дIа-юха бахар «Дикий дивизецара» салтий.

Чокхий а дувхаш, эллара кий тулла зIамига саг вайзар Буачидзена шоашта го баьчарех цхьабараш хьагарга баьхкача. Е Нояна а, е Мамияна а цхьаккха тайпара дагадоха йиш йолаш а дацар укх оагIорахьара шоашта тховсара оарц даргда аьнна.

— ГIапур? — цецваьлар Буачидзе из шийна вайча. Ной БуротIа кхаьчача хьалхарча деношка Кирова вовзийтавар цунна гIалгIай къона революционер Ахриев ГIапур.

— Тешаме а ва, денал долаш а ва, — лоацца тешал дир Кирова ГIапура. — Геттара дика довз ший халкъа хьашташ.

— Кхетадой Iа, — йоахар ГIапура ше цхьан хIаманна бехке волаш санна. — Со бийса яккха Орахелашвили волча чувахавар. Дика да, ераш цIагIа беце а фусам - нанас со чувита. Дукха ха ялале чукхаьчача Марийгара хайра сона хиннар. Ханнахьа оарц даккха кхийра са.

Укхаза бар хIирий керменисташ, Шолдонера гIалгIай. Уж бар «Дикий дивизе» салтех ераш кIалхара баьхараш. Юстаро латтача аьлана Алдакован полицейски эпсаран тIавахар Ной.

— ЗIанарий бIоагIий чIоагIалга хьеж вай, господащ, — аьлар Буачидзе, полицейски эпсара гарга а водаш. — Проспекте хьалъохкилга-м шоана дукха сийлахьа хургда, бакъда еррамо юстара моттиг мегаргъя шоана.

— Тхо кхераде эшаш дац, — юкъийккхар аьла Алдаков, — тхо немций дIандиргех а кхераденнадац.

— Фу нийслеш лийннав хьо, аьла, — цунга саббаре йистхилар Буачидзе. — Хьай халкъа тIера цIока яьккхача паччахьа трой бахьан долаш из йорт еттачул, даа доацаш, дувха доацаш хьувзача хьай халкъа уйла яьлар.

Из большевикий агитаци я...

— ХIаъа, из большевикий агитаци я, юкъейиккхар Буачидзе.—Волле, Каплановаи Чермоеваи шоай шуна йиса-юхкаш эшийтаргьяц хьона... Цунах мукъах большевикий агитаци я ма алалахь.

Аьла Алдаков а, полицейски эпсар а шоаш ца боабеш дIабохийтаргба аьнна хеташ бацар.

...Из а, иштта кхыдараш а дагаухар тховсара Буачидзена. Кхерамех, халонех па лечкъа-м Iемавар из дуккха шераш хьалха, бакъда лазар дар хIана баргало сана ер лаьца хиннар. Цкъа а, шозза а араваьлар из, фега ваьлча гIойла хургьяцар-те аьнна. Цена дар Маьтта Лоама кIал уллача БуротIа бийсанара ахкан фо. Кер биззалца цена фо чуззача дегI майделча санна хеталора. Гонахьа сатийна, сабаре яр лаб еш уллача городе.

ШоллагIа шу доладеннадар Ной Буачидзе БуротIа кхаьча. Парте Центральни Комитета а, Ленина ше а Терски областе дахача халкъашта юкъера болх бе вайтавар из.

...Сихха дIавайзар, везавелар Ной Буачидзе БуротIарча, Грознерча пролетариата, гIалгIашта, хIирашта, черсашта, нохчашта, къахьегама казакашта. Цудухьа цхьанне тамаш янзар февраль бетта Пятигорске Тийрка тIа дахача къамий шоллагIча съезде из Халкъий Комиссарий Совета Председателала хержача. Цу съезде паччахьалкхен контрола Халкъа Комиссаралла хержавар хIала укхан фусаме вижа улла Ахриев ГIапур а.

ТIеххьарча хана Буачидзе а, цун новкъостий а беррига низ тIабахийта болх беш бар машар оттабе гIерташ. цхьаккха гунахь, цхьаккха бехк боацаш Терско - Дагестански правительствас, Казакий совета кулгалхоша, къаман советаша цхьан оагIорахьара лоамаройи, шоллагIча оагIорахьара казакаши, салтийи тийшача балхах вIашкахехкаш Iоухийташ дола цIий сопаде гIерташ.

Большевикаша дIахьош бола болх бахьан долаш, цхьа шу гаргга хьалха БуротIарча базар тIа гIалгIай боабаьчул тIехьа, цу тайпара доккха дов кхы хиннадацар городе. Цу дийнахьа бехача эпсараша Iехабаьча казакашеи салташеи базара . го бир. Цхьаккха хIама дага а доацаш шоай гIулакха базар тIа баьхкача наха дов дир.

ЭгIазал оттайир цу зуламо гIалгIай дегашка. Шеко яцар, доккха дов отта мегаш дар. Цу совгIа, гIалгIай довна тIахьехар «къаман» совета председатела Джабагиев Вассен-Гире». Ахриев ГIапураца цхьана гIалгIай юрташка вахар Буачидзе цу хана.

— Шоана санна зуламе ба Карауловна гонахьара казакаш эрсий къахьегамхошта а, — хьехар дора Буачидзе къахьегама гIалгIашта. Итт гIалгIа, ткъо гIалгIа вийча шоаш лерхIар кхоачаш хул аьнна даь хIама дац из. Шо юха а лотадаь шоанеи эрсаштеи, къахьегама казакаштеи, юкъе дов оттаде цхьа барт ца хилийта баь тийшаболх ба. Гунахь доацача шуни эрсийи цIий Iоухаргда. Терско - Дагестански правительства Министрашеи Карауловаи Джабагиев шоашца а волаш «Бристоль» гостинице чхьагIар мергда.

Города тIалатарах, эрсашца дов леладарах гIалгIашта хьадала зулам мара, пайда ца хиларах уж тешабаьчул тIехьагIа мара юхабахканзар Буачидзе а Ахриев а городе.

«Цу хана-м низ кхаьчар адамаш дIакхетаде. — уйла йора Буачидзе ше - шийца, — доккха беркат даьлар ГIапурах. Укханга, еррамо болча новкъосташка дика ладувгI гIалгIаша. Дика новкъост коравaь хинлав Кировна. Цудухьа Чермоева, Караулова тийшача балхах сиха дIакхетабир. Бакъда, кIанз юха а кхерам эттаб».

Бакъдар, цу хана юха а гIалгIаштеи казакаштеи юкъе дов гIаттара кхерам болаш дар. Цхьан сахьата, цхьан минота салоIаш бацар Терско-Дагестански правительства министраш. ГIалгIай Совета председатель Джабагиев. Вокх оагIорахьа, тийша болх социйташ бацар БуротIа лечкъа багIа кIай эпсараш.

Новкъостий сомабаьлча каьхаташка хьежаш вагIар Ной. Селхан кIаьдбенна хиларах сома ца боалаш сахиллалца наб яьча Ахриевна а Орахелашвилена а хацар Буачидзе бийса мишта яьккхай.

Орахелашвили цIагIа фуд а хьежа акхарех юхакхетаргва аьнна дIавахача чай мала Iохайшар Нойи ГIапури.

— Е деррига гIулакх чакхдаьлча тха нана йолча Кутаисе гIоргда вай, —из лаьрхIа даьнна хIама долаш санна йоахар Буачидзе. — Воаш мел лайна моцал цига екхаргья я вай... Тхоай нанас кийчъяь чурчхелаш юаергья аз хьона.

Цкъа комиссарий Совете чу а этта цигара юрта баха лаьрхIар цар. Цига хьая езаш яр машина а.

Массехк саг вар Совете Буачидзега хьежаш. Царга хаттар де кхензар Ноя. ЧIоагIа корзагIваьнна, веха вар акхарна тIеххьа Совете кхаьча Бутырин. Бутырин бос баха а, сов сиха вела вувхьаш а вар.

— Яков, фу хиннад? — ваггIача ураэттар Ной. Дега тIа кулг а дилла цхьа юкъ яьккхар цо йист ца хулаш. Цунна гаргавахар Ной а, ГIапур а. Бутырина жоп дала ха еце а, йIаьха хийтар царна йист ца хулаш цо йоаккха ха.

— Ной, ГIапур, сиха хила деза... Боккха цатоам хила гIерташ ба...

— Фу хиннад?

— Апшеронски казармашка казакаш баьхкаб... ГIалгIаех лата цIеэскархой бехаш ба уж... Зулам хилар кхерам болаш да гIулакх.

Апшеронски казармаш — Тийркал дехьа, Тифлисски улицах латтар. Цу казармашка дар цIеэскархой тIема дакъа.

— Сиха, сиха, цига гIоргда вай, —сихвелар Буачидзе. НаIарга кхаьчача юхавийрзар из.

— ГIапур, — аьлар цо сихха, — хьо ГIалгIашкахьа ваха веза... Де дезар хьайна ховргда хьона, бакъда цхьаккха тайпара провакаци хилийта йиш яц... Хьога наха ладувгIаргда, сона хов из... Укхаза тхо оарцагIдаргда.

Сийсара наб ца яр, кьаьдвенна хилар диццелар Нойна. ХIанз дагалаттар духхьал цаI лар — сихагIа, магогга сихагIа цига дIакхоачилга, хила тарлуш дола хатар юхатохилга. Ной кхерар контреволюционни казакий, эпсарий тийшачабалхо цIеэскархой Iехабар.

— Эрсий деций шо,—цIогIа деттар гулбеннарашка къамаьл деш волча есаула. Цун урагIхьайза кера мекхаш эгаш санна хеталора, кера кIуж бIаргашка Iочуулар — Иштта боабайтаргба вай воашта гушше гIалгIашка вай вежарий-эрсий. Буро юххерча станицашка эрсий боабеш ба гIалгIай. Цхьаккха къахетам бац берех, кхалнахах. Оаха, шун вежараша - эрсаша вошал дех шугара.

Сихха из есаул дIатеттар Буачидзе. Ной вайза а вайза духьале йоацаш тIехьашка ваьлар есаул. Мичара дера ца ховш истол дIаоттадир Буачидзена юххе. Шийна уллув латтача шин цIеэскархочун белажаш тIа кулгаш а тоIадаь истола тIа ваьлар Ной.

— Новкъостий, доттагIий, — къамаьл де волавелар Ной. Паьхкаш дIалаьцача санна цхьан юккъа соцавелар из йист ца хулаш. ТIаккха доккха са а даьккха фо чуэзар цо.— Шун хьашташ, къахьегамхой хьашташ бахьан долаш оарцагIваьнна вац хIанз оаш ладийгIа есаул. Из провокатор ва. Цудухьа аз тамаш ю оаш из цу сахьате эккха ца ваь. Цхьаккха гIалгIа вац эрсечох латаш. Дагалацал, соахка иштта провокаци а яь укхаза городе, базар тIа боабаь гунахь доаца гIалгIай...

— Тхона эшац гIалгIашцара тIом! —цIогIа техар гулбеннараштa юкъера.

— Эшац!... Эшац!... — Из хьаллаьцар кхычар.

— Бакълув, къахьегама эрсечоа а, къахьегама гIалгIачоа а эшац шоайла тIом, цар яхар бакъдир Буачидзе. Цар а шун а моастагIа ва укхаза къамаьл даь есаул, иззамо бола эпсараш, Горски правительства министраш...

— Бакъда!... Тха вошал да къахьегама гIалгIашца.

— ...Цхьа вежарий ба къахьегама гIалгIай, эрсий, хIирий, — раьза хилар Ной. — Цар барт, цхьоагIо хиларо мара...

Ала воаллар юкъах дисар Ноя. Яьнна топаш хазале Буачидзе накха лоацаш хобелар гулбеннараштa.

— Шун цхьоагIо хилар — моастагIа эшар да, — чакхдаьккхар цо ше ала ваьллар.

— Iовежачара Бутырина хьаллаьцар из...

22-ча июне адамех хьалъйиза яр БуротIара Александровски проспект. Цу дийнахьа Терски областа Халкъа Комиссарий Совета председатель Ной Буачидзе накъавоаккхаш дар эзараш адамаш. Ной чууллача кIийна аьтта оагIорахьа яр гIалгIай делегаци. Доккха - доккха тIадамаш легар Ахриев ГIапура бIаргех. Наха уж ца дайта гIертар, кIай йовлакх хьекхар цо хадданза юхьах хьекхаш санна бIаргех. Лоамарочоа ловш хилац ше дега кIаьда волга наха дIаховлга.

— БIаргаш лечкъаде дезац, ГIапур, — аьлар из ха а ховш цунна уллув воагIача воккхача сага, — къонахчун бIаргах божа тIадам дегах боала сийг ба. Цо тешал ду Ной массаза хьа дагахь вахаргхилара.

— Баркал хьона, — шортта цун кулг тоIадир ГIапура.

ДОШО ЭППАЗ

«МУХТАР-МОЛЛА» ЯХАЧА ЦИКЛА ТIАРА

Цкъа сайрийна пхьегIа тIа арабаьннача наха, Мухтар-молла цIаьрмата вий-вац аьнна, къайсача молла лоалахо Iази раьза хиланзар, хIаьта моллах гIайбат дар шийна ца дезилга цо дIа а хайтар.

— Доацар-м вай мелла дийцача а, оттаргдац, — аьлар Iазе. — Мухтар-молла цIаьрмата ва яхилга бакъдац. Шийга дар дIалургдолаши, шийна могачох наха гIулакх дергдолаши-м, даьра, ва молла.

Из ше дIааьнна воаллашехь а дехкеваьлар Iази. Оалача хана а ший лоалахо во могавар новкъа долаш аьннадар цо из. Бакъда цкъа дIаволаваллараx юхавала лоархIа ца веш дIакIоаргвелар Iази:

— Вешта, Мухтар-молла-м ше а цхьа миска вар — сага дала а дита а кхы дукха хIама дацар цунга-м.

— Миска ва, ях Iа? — аьнна йист хилар гулбенначарех цаI. — ХIанз-м вац хьона из миска, цхьан хана хиннавале а. Цкъа-дале, ший йоI едда маьре яхача Iо Шапшаркъий Абукарагара баьккхаб, йоах, цо наьха мо тоам. ХIаьта, шозлагIа-дале, дукха ха йоацца Пепой-юрта цхьа доккхача довна юкъе ваххачара а дикка хIамилг кхаьчай, йоах, цунга.

— Цунга дар-доацар фуд хац сона, — аьлар цхьаькхане, — цхьабакъла моллагIа цхьа хIама эшаш ший наIарга вахар, гIулакх а даь, цо дIавахийтав, аьнна сона-м хезадац.

Iази йист па а хулаш Iийнаваларе цу тIа саца мегар из къовсам, бакъда Iеваланзар-кх из, ше низагIа дуйташ мо мара.

— Ма ала, ма ала. — тохавелар Iази. — Хоза дац из: кхы вIалла деце, вай юрта молла лоархIаш саг ма вий Мухтар.

Эшачунна гIулакх а ду цо, хьожа а хьеж.

ДIатохабелар пхьегIа тIа гулбеннараш.

— Iази, — аьлар цхьанне, — хьо бакъ лув хьона, нагахьа санна Мухтар-моллагара — хьа лоалахо а ма вий из — юхалург цхьа сом даккха хьона моге.

— Ай, со'м дикка ахча ма дий,— аьлар шолллагIчо. — Цхьа эппаз дехал, цхьа эппаз. Дошо эппаз дехал цунгара, Iази.

— Эппаз-м даьра тоъаргда, — аьлар цхьаькхане. — Согара эппаз да-кх хьона, Iази, Мухтар-моллагара юхалург цхьа эппаз Iа доаккхе.

— Доаккхаргда! — сихвелар Iази. — Хьада кулг!

— Мегаьд, дIалаца кулг!

Гобир Iазена пхьегIа тIа лаьттачар. Ше-ше Iазеца ланаш дахка гIерташ, къувсаш, цIогIарч детта болабелар уж.

— Iази, эппаз согара а да хьона.
— ХIаьта согара сом да хьона!
— Согара ах сом!...
— Цхьа сом!...

— А — а, да ваттIа укхан, даьлахь, ши сом! Хозий хьона, Iази, ши сом!...

— Ай, ер-м хIанз геттара кIоарг ма даьларий! Согара кхо сом да хьона!

Дерригa а тума ахча диллар Iазена, нагахьа санна Мухтар-моллагара юхалург дошо эппаз даккха цунна моге.

— Ахча ма диллаdий вай, — аьлар цхьанне, — тIаккха ха мел юлларгья вай укханна?

— Ши-кхо ди-м хIаьта а дезаргда сона. — аьлар Iазе.

— Ши-кхо ди-м хац сона. кIира да хьона дизза кIира. ТоъаргдиЙ?

— КIира шортта хургда... ХIаьта шоай ахча гулде оаш — эша-м, вай даха ийшад шо.

...ШоллагIча дийнахьа Iурра ваха дIаэттар Iази Мухтар-молла коанаIарга шийца ланаш даьхкачарех ши саг улув а волаш. Iазе фу ду хьажа баьхкабар уж. Уж шиъ ара а вита, коа дIачуваьлар Iази. Ший Iуйраламаз а даь, коа юкъе бIара кIал цIек тIа, сулхьа доаккхаш вагIар молла.

— Iуйра дика хийла хьа молла!— аьнна, геттара велавенна дIатIавахар Iази моллана.

Моаршалца вахалва! Марша воагIалва, Iази! — Мухтар-молла а чIоагIа безаме вар. — Хьавола, Iоха. Яьй! Сесаг! Хьадал цигара гIанд... Дувцал, Iази, фуд цигахьа, могаш ма дий?

— Могаш да, хIама дац дикал совгIа. Шугахьа фуд, шо а ма дий могаш?

— Дика доахк, дала мукъалахь. Дукха ха ма йий, Iази, хьо сона бIарга ца гу. Лоалахой иштта хила мегаргбац. ВIаши долхаш - доагIаш, фуд-малад хьожаш, дIа-юха эша гIулакх деш хила деза вай.

«ХIанз ховргда-кх, лоалахочунна Iа мишта гIулакх ду.» — аьнна шишийца хетаделар Iазена. ХIаьта гучахьа молла дешаш чIоагIдеш. аьлар цо:

— Бакъ-м, даьра да из, Молла. Лоалахой шоайла хьожаш, эша гIулакх деш хила беза. Гаьнарча вешийл юхера лоалахо тол, яхаш вай даьй кица а ма дий. Вайга диллача-м, Мухтар хIанзалца хьа бакъ долаш хьадоагIа из кица, наьха дар хац сона.

— Дlахо а-м, даьра, дахаргда вай гIулакхаца-заделца... ХIана венавар хьо, Iази? Кхы сагото йолаш хIама-м дац цига?

— Кхы башха сагото йолаш хIама-м дац, хIаьта а хьогара кIезиг дукха гIулакх эшаш венавар со-м.

Хьадувцал, хийцце хьадувцал, Iази, хьай гIулакх. Вай де йиш яр дергда вай.

— Сихха дIадала дезаш цхьа декхар дар са- — аьнна волавелар Iази. Говр а, Iаса а сай йохка йиш йола хIама а ехка, вIашагIтехадар аз из, цхьабакъда лоалам боацпаш хIама эш-кх: цхьа дошо эппаз Мухтар, из эппаз дошув Iа лоре, чIоагIа гIулакх хулар сона. Аз дукха гоа ца деш, юха а лургдар хьона.

— Эппаз, яхий Iа? — аьлар Мухтар-молла. — Эппаз-м дукха ахча дацар, Iази. Бакъда сога хIанз да-м дац. Цхьа шу даьлча-м хургдар сога.

— Мегаргда, молла. Iадика хийла хьа! — аьнна дIааравааьлар Iази.

КоанаIарех ер дIааравоаллашехьа, хьатIа а баьхка, белабелар ара сайпараш.

— Хьалургдолаш да эппаз-м... цхьа шу даьлча, — цхьанне Iази бегвоахар.

— «ВIаши хьожаш хила беза лоалахой», — вокхо молла футтарвора.

— Дела шо, дела, бакъда ахча Iо-м даьра, тоссаргда оаш. Ялх ди кхы а ма дий са.

— Ай, ялх ди-м хьона кIезига ма дий, Iази. Хьона шу эш. Мухтар-молла иштта аланзарий хьога?

— Кхоана юхадувла шо соца — ховргда вайна из-м, — юхавала безам болчоа таравацар Iази.

— ДоагIаргда кхоана а, ломма а. хьашт-дале. Хьашт-дале, цIулла а, цIумоака а. Бакъда эппаз бIарга-м ца гу хьона.

Шоаш аьннача бесса юхабахар ераш шоллагIча дийнахьа а Мухтар-молла волча. ХIаьта мо шиъ ара а сацийта, дIачувахар Iази.

— Iуйра дика хийла хьа, молла!..

— Дикапа дукха вахалва! ХIана венавар хьо, Iази? — Тахан-м дукха гIалваха а вацар молла.

— Даьра, хац сона-м, молла. — аьлар Iазе юхагIертано. — Iа сона диллача шерах цхьа ди дIадаьннилга хьога дIахейта венавар со-м.

— Дика да. Дукха вахалва хьо! Волле!..

КхоалагIча дийнахьа а Iурра ваха дIаэттар Iази молларцига.

— Iуйра дика хийла хьа, молла! — Ше лоархIа ца веш санна, нийсса дIабIара ца хьожаш, лавттагахьа бIаргаш Iо а дерзадаь, дувц Iазе. — Iа сона диллача цу шерах ши ди дIадаьннилга хьога дIаала коа эттавар со-м, кхы гIулакх долаш а венавацар. Бехк ма баккхалахь сох, молла.

— Мегаь, даьнна хургда ши ди а. Волле, волле, маьрша лелалва хьо!— Уж тIеххьара дешаш «маьрша ма лелалва хьо», аьнна сардам боаккхаш санна, дорхо аьлар молла.

ДиълагIча дийнахьа а вахар Iази Мухтар-молла волча.

—Iуйра дика хийла хьа, молла!— аьлар Iазе, массаза санна бехказа а ваха. — Дика мел дар а доагIалла укхаза!

— Дикалар-м укхаза къемата а ма деналалар. — бокъонца эгIазвахавар молла. — Iа фу леладу ховре!

— Аз яхий Iа?.. Сиха йола вайна ха, молла. Даьра. Йода сиха-м. Хьажал, Iа сона диллача шерах кхо ди дIадаьннад-кх хIанз. Бастта бутт а баргба, хIаьта шийтта беттах шу ма хулий.

Цкъарчоа, ше фу аргла а ца ховш, цецваьннача латтийсар Мухтар-молла. ТIаккха сихвелар из:

— Аъ!.. ХIанз... хIанз иштта ухаргволаш вий хьо?

— Даьлдахь, молла, бехк ма баккхалахь сох! — геттара веха хьайзар Iази. — Наха оалаш хезадар сона, — дар а, доацар а ала кийча ма бий ераш — хьо атта хIама дицлуш ва, аьнна. Бехк бац хьа: ха яха саг ма вий хьо. Цудухьа Iа йилла ха нагнагахьа воагIаш хьона дагайохийта гIертилга дар са-м ер.

— Даьра, вац хьо дIаваргволчоа тара-м., — ХIанз дика кхетаьяр Мухтар-молла Iазе хIилла. — Яьй, сесаг! Хьазал цигара эппаз! ДIалел укханна из вIалла юхалургдоацаш а!

Иштта даьккхар Iазе Мухтар-моллагара эппаз. ХIаьта моллагара эппаз цо доаккхе аьнна юртарча наха шоаш дилла тума а дIаелар цунна.

Алихан КОСТОЕВ.

Доазол дехьара

ХАЛКЪА ПОЛЬША — ОКТЯБРА 50 ШУ ДИЗАРА

ВАРШАВА. (АПН корр.). «Ленин Польше», «Ленински гуманизма концепци» — цу тайпарча темашта Іилман-популярни сессеш кийчъю республике. Цунна юкъе хьинаре дакъа лоацаргда студенташха болча кагирхоша. Социалистически кагирхой Союзо юртарча кагирхой Союзаца цхьана вІашагІйолларгья Октябра 50 шу дизара хетаяь олимпиада. «Октябра мохк — вай доттагІий мохк» яха витрина. Еша кийчъеш я Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъялар Польша кхычарех тийша хІама доацаш хулга Іалашдара лоархІаме хиларах, польско-советски доттагІалахи цхьана леладеча гІуланхехи йола лекцеш, докладаш. Къахьегамхошта хьалхашка къамаьлаш дергда польски болхлой класса ветеранаша — Советски Россе хиннача Октябрьски революцеи Граждански тІем тІеи дакъа лоацаш хиннараша.

Польски издательства арахец Октябра бокха дунен халкъашта юкъера лоархІам бувцаш дола дукха книжнаш, брошюраш, альбомаш, плакаташ.

«Польско-советски доттагІала монументаши исторически моттигаши» яхаш девиз а йолаш эрсийи советски илле, литература, искусства сайренаш хургья городашкеи юрташкеи. Чанхьяха лаьрхІад коммунизм хьалъеча СССР халкъашта карагІдийнна хІамаш польски къахьегамхошта дІадовзийтарца ювзаенна дукха кхыйола санъердаме мероприятеш а.

ДЕПУТАТСКИ МАНДАТАХ ВАЬККХАВ АМЕРИКАНСКИ КОНГРЕССМЕН-НЕГР

ВАШИНГТОН, 2-гІа март. (ТАСС). США конгресса викалий палатерча ший законни моттигах ваьккхав конгрессмен-негр Адам Клейтон Пауэлл. США демократически парте член вола Пауэлл Гарлема — Нью-Йорка негритянски районагара викал вар.

Из дІаваккхара дола бахьан хилар «эзделца доацаш гІулаккхаш лелалу», конгресс «лоархІаш вац», Іаьдала ахча «дахийта ца доагІача» дІаахийтад яхаш Пауэлла тІадена хинна бехкаш. Пауэлла керттера «обвинитель» волаш къамаьл дир конгрессмена-расиста Альберт Уотсона (Къулбехьен Королина яхача штатагара республиканец). Шийх хана демократически партена юкъера дІаваьккхавар из американски ультрай лидер Барри Голдуотер хьаллацарах.

Викалий палата решени — США исторе чухь диаллагІа хинна хІама да депутатски мандатах конгрессмен ваккхар.

Пауэллагахьа бараша хьакхайкадир. Гарлеме бахача неграшха болча наха, къаьстта хоржамаш хулча хана, из юха а викалий палате хоржаргхиларах шоаш шек ца хилар.

ГАРРИСОНА ДІАХО А ТОХК

НЬЮ-ЙОРК, 2 март. ТАСС-а корр. И. АБЛАМОВА хоам бу:

Президент Кеннеди вер тохкаш латтача укх дхе бетта эггара хьалха цу давна цхьа саг лаьцав Кердача Орлеана окружной прокурора Гаррисона. Селхан диъ сахьата совгІа лоткъам ийцачул тІехьагІа цо приказ делар «Интернэшил трейд март» яхача новоорлеански организаце кулгалхо хинна Клей Шо яхар лаца аьнна.

Гаррисона викала кепайоазонна лаьрхІа хьакхайкаьчча заявлене тІа йоах, лаьцар укх гарггарча деношка официально бехке вергва «президент Кеннеди вер духьа кІийле» еча дакъа цо лаьца хиларах, цул тІехьагІа лувцаргболаш кхы а ба нах.

ДІадахача кІирах ше интервью луш, Шо аьлар шийна «цхьанахьа бІарга-м вайнавар» Ли Освальд, цхьабакъда, вовзаш вацар.

Селхан иштта лоткъамаш ийцад дІадахача кІирах малагІча бахьанах да а ца ховш венна Дэвид Ферри вовзаш хиннача пилотагара Джеймс Луалленагара а Кеннеди верца ювзаенна йола факташ хов шийна аьнна хьакхайкадаьча торговец Перри Руссо яхачунгара а.

Ли Освальда нанас Гаррисонага телеграмма яхьийтай цо из дош тахкаро «цу гІулакха духтІавоаккхаргхиларах» ше дог тийша хилар дувцаш.

Президента Джонсона юстице министралла хьожаваьча Рамсей Кларка Вашингтоне хьакхайкадаьд, нагахьа санна шийга информаци яле Гаррисон «декхарийла ва» Кеннеди вер гІулакх хІаизалца тохкаш хиннача нахага «из дІаиха».

Гаррисона цкъа санна дуккказа а хьакхайкадаьд, сай информаци ФБР-ага е моллагІча кхыча федеральни органага дІалургьяц аз аьнна. Цо белгалдаьккхар, Уоррена комисси информаци нийса къоастае ца а ховш, Кеннеди вер духьа яь кІийле хиннаяц аьнна, гІалатерча выводаш тІа сеца хилар.

Карателашта зенаш хул

ХАНОЙ, 2 март. (ТАСС). Кортамукъален Эскара бІухоша Тайнин яхача провинце къилбаседангахьарча даькъа тІа февраль бетта дикка доккхий зенаш даьд американски агрессораштеи Къулбехьен Вьетнама марионеточни бІунаштеи хоам бу ВИА агентства, Освобождение яхача агентства яхачу тІа а дегІа.

1-ча февралера денз 26 феврале кхаччалца тІом булургбоацача яькхай моастагІчун 11 гаргга рота, йохаяьй 77 танки йоккха топи, 16 самолет чу а яйтай, 4 йоха а яьй, йоах хоама тІа.

ЛОНДОН. Укх сурта тІа шоана бІаргагу английски актриса Сью Ллойд — шийца ше лораю дегІа-кепа тоавенна ши саг а волаш. Сендухьа дола - хьогІ цуп селла сий делга? Из да ше гойта йодача актрисана тІаювхар цхьа эзар стерлингий фунт хулаш долча каьхата ахчах яь, тІехъяьннача модагІа йола коч хилар бахьан долаш...

Фу ала мегаргдола цунах, нагахьа санна хІара пенс дерхІанза ца боалараш цу тІа дагабехача?

ЮПИ—ТАСС-а телесурт.

ДИКАЧА НАХАХ

ЭКСКАВАТОРА МАШИНИСТ—ХЬАЛХАЛАТТАР

Итт шу гаргга ха хьалхагІа механизированни карьерни боахаме ГАЗ-51 яхача автомашина тІа болх бе волавелар Богданов Иван Михайлович. хІаьта 1961 шера, дикагІа вола механизатор хиларах тарра, шера дешa механикий курсашка вахийтар из. Курсаш дика чакхъяьха а ваьнна 1962 шера карьерни боахаме механикалла болх беш вар Иван Михайлович. хІаьта боахама квалифицированни экскаваторщикий кадраш чІоагІа эшаш моттиг нийсъелча коммуниста нов. Богданова ше хьожавайтар экскаваторщикалла болх бе. Из хІанз тІехдика экскаваторщик а волаш болх беш ва, «социалистически яхьа отличник» яха сийдахьа цІи енкай цунна. хІара бетта производственни заданеш 120—130 процент кхоачашъю.

И. М. Богданова ший хьинар ца кходеш къахьег экскаватора тІа беча балха рациональнегІа йола методаш, лаьттанца деча балхий хьалхалатта технологи юкъеккхухь, ший машина цІаккха а тІехьа ца йоалийташ ханнахьа ремонт ю, кхы эша технически гІулакх ду. Цудухьа дика да цун толамаш а.

Экскаватор лаьтта хьадаха дІаоттаяргара автомобилий кузовашка из тІадоттарга кхаччалца йола еррига операцеш бокъонна уйла а йий а дІайолаю нов. Богданова, пайдакагІа йола балха режим хорж. Смена дІайолаяле хьалхагІа бульдозера новкъосталца (из бульдозерист ва) моттиг шаьръю цо, цига тІадолха наькъаш нийсду, экскаватора стрела 90 градусал кІезигагІа йоапаш дІа-юха хьовзалуш хургйолча тайпара болх булургболаш дІаоттаю экскаватор.

Ха кІезигагІа йоаергйолча тайпара лаьтта хьадоахилга вІаштІехьдаккха гІерташ массе тайпа лаьттах массе оагІорахьара еззаеш ковш йиза. тІийха а кІоаргга а из лаьттах чуяхийтача мишта хул. автомашинаш тІа сихагІа малагІча тайпара доттаргда, хьа мишта хоарцадергда хьож нов. Богданов. Иштта кийчъяь толашагІа йола методаш ший балха юкъеккхуь говзача экскаваторщика.

Къахьегама овсарле лакхъяра хьогге а лоацъяьй цо цхьадола балхаш дара ханаш — экскаваторага боаррамагІа болх а байташ балха операцеш мамогга дукхагІа цхьана тар а еш чакхъяхара чотах. Масала, йиза ковш хьалъайеча хана из ІойоассаечахьаъдІаласт стоела, хІаьта ковш лаьттах чуйохийтача хана стрела а юха хьаласт. геттара сиха чакхйоах уж операцеш.

Хьадаьккха лаьтта тІадотта автомашинаш йоацача хана эггара гаьнагІчахьара хьа а доахаш, тІадотта гаргагІа хургдолчча Іодоссаду экскаватора машиниста лаьтта, хІаьта иштта шаьрбийн нийсбийн тоабу экскаватор леларгйолa никъ.

Ший махулла балха хьнах дикагІа пайда эца гІерт нов. Богданов. Цун балха опыто йиш хилийтай гаьнагІа а хьожаш лаьтта дІакхахьа мел автомашинаш-самосвалаш эшаргья ха: 1 километра 10—12 автомашина эш, 2 километра — 16—18, 3 километра — 24—26 автомашина, и. кх. дІ.

Коммунистически къахьегама ударника Иван Михайлович Богданова шийна хьалхашка декхар оттадаьд экскаватора цІаьх бизза пайда аца, технически из дикача хьала тІа лоаттае, болх бечей ремонт ечей хана цунга дІалодаргдоацар тар ма ду кІезиг а деш.

Машинана лерттІа гІулакх деш хилча ремонташта юкъера ха 12 эзар сахьатага кхоачаш йІаьхлу. ХІанз укх сахьата технически дикача хьала тІа я экскаватор.

Э-505 яхача экскаватора тІа болх беш ше Іоаяь йІаьхий производственни опыт балха тІарча ший новкъосташта дІател нов. И. М. Богданова. Цо хьокхам тел шолха профессеш Іомаяра. Цо Іомаяьй шофера, тракториста, бульдозера-машиниста, асфальтировщика говзалаш.

Производственни хьоккхамаш лакха хиларах И. М. Богданов дуккказа а сийлен доска тІа ваьхав. сийлахьа грамоташи, премеши тийннай цунна.

Из ва коммунистически къахьегама ударник, РСФСР автомобильни транспортеи шоссейни наькъийи Министерстве делаеча социалистически яхьа отличник, цо хьинаре дакъа лоац коллектива общественни вахаре, хІанз халкъа тІахьожама группа председатель ва из. Коллективана юкъе лархІа а воагІаш дика лоархІаш ва новкъосташта фу эш хьожаши оарцагІвоалаши ва. Шийна карагІдаьннача кхоачамбий Іаш ва, шийна хьалхашка керда декхараш увттаду, ший опыт массанега а дІакхачийта а массане а къахьегама овсарле лакхлургйола гІулакх де а гІерт. Таханара новатора рубеж — тхоана еррига коллективага, иштта за ший къахьегамца ихе шера планаш кхоачашъеши коммунизма сийлахь-йоккха дІани хьалъеши воаллача советски болхлочун лозунг.

Ше Советски Іаьдала 50 шу дизара сийна тІаийца социалистически декхараш теламе кхоачашду нов. Богданова. Январь бетта вагонаш йоттареи автосамосвалаш йоттареи план 132,5 процент кхоачашъяьй. Шера план Октябра 50 шу дуза ди хьатІакхачалехьа кхоачашъе аьнна декхар тІаийцад цо.

У. ГАГИЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР Доруправлене планово - производственни отдела начальник.

ДЕРРИГАЧА ДУНЕН ТІАРА КХАЛНАХ МАШАРЕИ ИРАЗ ДОЛАШИ БАХАР ЛОВ КХАЛНАХАХ ДУНЕН ТІА ЭГГАРА ХЬАЛХА КОСМОНАВТ ХИННАЧА ВАЛЕНТИНА НИКОЛАЕВНАЙНА - ТЕРЕШКОВАЙНА.

— СОНА ЛОВ, ВАЙ БАШХА-ХОЗАЧА ЛАЬТТАН ТІА ЦХЬАККХА А БІАЙХА НХУВРЧ ЦА БИСАР А БЕРРИГА НОАНОЙИ ИСТИЙИ ШОАЙ КЪОНГИЙ, МОАРОЙ ГІУЛАКХА САТИЙНА ХИЛАР А.

СУРТА ТІА: В. НИКОЛАЕВА-ТЕРЕШКОВА ШИЙ ЙОІАЦА АЛЕНАЙЦА.

В. Черединцева сурт. ТАСС фотохроника.

КАГИРХОЙИ ЦАР ГІУЛАКХАШИ

Грозненски № 26 йолча технически училище цкъа ваха хинначун цІаьхка а юхаваха безам боагІаргболаш хоза да цига гуш дола сурт. ДІачувоаллача, хьалтеха доал помещени цІена лелаярга хьежжа хІара группана оценка увттаю доска. Цунна лалла доал дешархой успеваемоста хьоккхамаш тІадола доска. ТІехдика оценкаш цІеча къоаламца язъю цу тІа, хІаьта во яраш Іаьржа яздеча къоаламца язъю. Дикадараш а кхоачамбоацараш а хІара денна Іуйрийна дешархой линейке дІа кхайкаду. Тха училища цІена хилийтараи, успеваемость лакха хилийтараи бокъонца бола контролераш а хинна дІаэттад уж ши доска, — йоах училища директора декхараш кхоачашдеча Болезина Таисия Михайловнас. Ди тІехьа лакхагІа хул училища дешархой успеваемость. Масала дІадахача кІиранна цига деша багІача 160 совгІа дешархоех шинне - кхаьлне мара кхоъ яккханзар.

Вай республикерча тайп - тайпарча предприятешка чІоагІа эшаш бола специалисташ кийчбу училища. Цхьа шу совгІа ха яьлча цигара арабаьнна говзанчаш — хІамаш тегараш хургба республикерча хІамаш тегача фабрикашка, ательешка, мастерскешка балхаш деш. Иштта кийчбу цига къахьегамхой бытови хьашташ кхоачашдара чІоагІа эшаш бола парикмахераш, юртбоахама эшаш бола ветеренарни фельдшераш. Училища ший болх дІаболабаьах шу даьннад, цхьабакъда цу лоацача хана училища кагирхоштеи мастераштеи карагІдаьннараш дукха да. Цхьа бутт хьалха дешархошка — хІамаш тегарашка духхьашха тегача хІамай заказ кхаьчар. Хьалхара бехктокхаме практика экзамен яр из. Пальтош хьае еза материал хьайицача дукха уйлаш йора дешархоша. Дагалувцар дийшар, практически занятеш. Дешархой чІоагІа шек бар хьалха тийгача хІамашта юкъе кхоачамбоацараш нийсдалар кхераш, хІаьта царна хьеха мастераш дог тийша бар хІамаш дика тегаргхиларах. ХІамаш тегара болх дІаболабелча, массехк шера хІамаш тегаш хилча санна тоаза кхоачашйора царех хІара операци. Массехк ди хьалха кийчача продукце выставка хилар. Цига бар продукци дІаэцача база болхлой, дешархой дай, училища дешархой, мастераш. Лакха мах бир тийгача хІамай. Иштта дика практика чакхъяьннай юртбоахама специальность, парикмахерий говзал Іомаеча группера дешархой а.

Культурно - массови болх а дика лелабу училище. ХІара мастера ший план я, цунга хьежжа бу цар дешархошта юкъе культурно - массови болх. Каст-каста тайп-тайпарча темаех лаьца лекцеш еш, беседаш ю. Цул совгІа дешархойи мастераши вІашагІбетталу социалистически къахьегама турпалашца, ударникашца, Сийлахь - боккхача Дай - мехка тІем тІа дакъа лоацаш хиннарашца. Цар беседашка еррига уйла тІаяхийта ладувгІ. Дукха ха йоаццаш лекцеш хилар укх темаех: «Дунен халкъашта юкъера гІулакх», «Дын кинази», «Техникеи эстетикеи», «Хулиганствоца къовсам лоаттабар массане а юкъара гІулакх», кхычарех. Иштта цига хилар «Хозеи молнои баракъа мишта дувхаде деза», «Комсомольца сий лакха лоаттадар» яха диспуташ. Уж мероприятеш йолча чІоагІа са а къердалуш дакъа лоац училища берригача кагирхоша. Дукха хаттараш ду, цу ханналца ца лайзараш довза гІерт.

Барттайнача дукхача къамех латтача училища коллективо салоІа ха а безаме дІахьу. Коллективно кино, концерте, театрашка ух. Цул тІехьагІа картинах, спектаклах, лаьца шоашта хетар дувц, оценка лу. Цу гІулакхо дикка лакхбу кагирхой кхетам.

Цхьан дийнахьа Ханпаша Нурадилова цІерагІча драматически театре хинна дешархой цІабаьхкача чІоагІа безам бахар цар драматически кружок вІашагІйолла, цига хьинаре дакъа лаца. ВІашагІъеллар кружок, цига хІанз кулгалдеш ва цу театра артист Гулиев Султан. Цу кружоко концерташ увттаду. тайп-тайпарча училищай дешархоша чІоагІа безаме тІаэц, къаьстта №№ 3, 6 йолча профессионально - технически училищай дешархоша. Цар шоай аргІах тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах цу училище. Цунна цхьана ди тІехьа чІоагІлу училищай дешархошта юкъера доттагІал. Тематически сайренаш а хул цу училищашка. Иштта училище дика болх беш я иллиалархой, хІамаш тегарий, баракъий исторе кружок. Нагахьа дешархо вац цу кружокашка дакъа ца лоацаш. Уж еррига мероприятеш чакхйоахача дика дакъа лоац воспитателаша - мастераша Гурылева Рима Дмитриевнас, Зубков Николай Ефимовича, Конакашьяни Гарик Карповича, кхычар.

Къаьстта чІоагІа сакъердалу училища дешархой спортаца. Дукха спорта секцеш я цига болх беш. Каст-каста спартакиаде, яхьашка дакъа лоацаш хул дешархой-спортсменаш. Дукха ха йоаццаш хилар профтехобразоване спортсмений яхь. Цига шоллагІа моттиг яьккхай училища спортсменаша. Лоацца аьлча спорт дика дегІаух училище. ХІалхехьа 25 разрядник ва цига. Царна юкъе ба дешархой Макиенко Люда, Орлова Зина, Темирханова Таня, Щербакова Вера, кхыбараш.

Дика кийчо еш я училища коллектив сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 50 шу дузача денна. Цхьаккха кхоъ йоапаш дикен тІехдикен чакхъяккха лерхІ дешархоша хьалхара курс. ХІамаш тегараша дош деннад кхы а массехк заказ кхоачаш а даь базе дІадахьийта. Дуккхача спортсменаша спорта разрядаш йоахаргья. Уж декхараш толамца кхоачаш а деш, октябра цІейна совгІат кийчдергда дешархоша.

Б. КОСТОЕВ.

БИБЛИОТЕКАРЬ

Деррига ший вахар дІаденнад библиотечни балха Наурски района Ищерская яхача станицерча библиотека заведующе Чеботарева Ксения Федоровнас. Ткъо шу гаргга ха я цо из болх бу. Дукха къахьег Чеботаревас хІара кІезиг-дукха йоазув хош волча сага книжка дезадалийта, цуга библиотекера книжкаш дешийта гІерташ. Чуваьнначун доггІоадоаккхаш цІепа безаме я библиотеке. ХІара хІама шоай моттиге ул укхаза. Эшачул совгІа цхьаккха хІама дац.

Библиотеке чуваьнначун теркам тІаозаш пенах хьалтеха доал гойтара агитаце плакат. Ца хьожаш тІехьавоалалургвоацаш да вай халкъа баьчча В. И. Ленина хеталаь стенд. Иштта «Победа» яхача совхозе хьалхе лелаерий, совхоза болхлоша юбилейна сийна тІаийца декхараш тІадола стенд. хоржамашта хеталаьча литератураи комсаш лелаерашта новкъостала арахийцача книжкайи выставка я библиотеке. Берий уголок а дика оформлени яь кийчъяь латт. Дешархошта лаьрхІа «Ер книжкаш дешалаш» аьнна литература рекомендательни список, кагийча берашта лаьрхІа «МалагІча фаьлгаша дувцухо» яха оакхарий сурташ тІадола стенд я берий уголоке. Уж оаккхарий малагІча фаьлгашцара да ха безам болча бераша деш уж фаьлгаш. ХІара уголоке я из тайпа выставкаш. Библиотеке а клубе а литературни сайренаш, книжкаш дувцаш читательски конференцеш, берий утренникаш ю Чеботареваси библиотека болхлошеи. Уж тайпа массови мероприятеш соахка 130 яьй библиотека коллективо.

Библиотека наІараш дийнахьа сарралца дІа ца къовлаш йийла латт. Цун актив йоккха хилар бахьан долаш ферме, кхай тІа газет деша. Грозне семинаре из яха езаш хуле цун когаметта оттаве саг ва библиотеке. Цо торо хулийт, — йоах лов. Чеботаревас, — книжкаш дешарий библиотекаилоа безам па бохийта, библиотека къайла хила мег аьнна цунна ца хетийта.

Хан-ханнахьа комплектовани ю библиотека. Из мероприяти еш 220 книжкаш дешарий карточка чу долаш 8 передвижка хувца езаш хул.

Уж ба библиотеке баха йиш йоаца гаьна ара болх бу жа Іуй, хьайбаш лелаераш. Йиш яц аьнна бІу ца къожабеш нийсъеннача транспортаца книжкаш а ийца уж болча йола из. Каста-каста бахача наха цІагІа чу ухаш пачхьалкхенои партен льча постановленеех беседаш ю, керда арадаьнна книжкаш дІадовайт, ды лелаберашца индивидуальни болх бу Чеботаревас.

Книжкаш дешаращца лерттІа болх бар бахьан долаш шерагара-шерага дукхагІа хул библиотекера книжкаш дешараш. ХІанз 1200 саг ва библиотеке дІаязвенна книжкаех пайда ийбеш. ДІадахача шера 22087 библиотечни книжка дийшад книжкаш дешараша.

Дукха ез Чеботарева станичникашта. Массехк шу да из станичин Совета депутат йола. Шийтара эша гІулакх деш я Ксения Федоровна. Массах воккха саг венав из йолча пенси хьожадара эша документаш вІаштІехьлаха новкъостал эшаш.

Каст-каста района культпросветболхлой семинарашка ший балха опыт ювцаш къамаьлаш ду Ксения Федоровнас. ДІадахача шера эсала болх беш хиннача Маненская яхача юртарча библиотекана (заведующи Падкова Н. И.) шефство тІаийцар цо. Каст-каста ухар из йолча Чеботарева, цунна эша новкъостал дора, хьехамаш телар. Эггара тІехьа шу чакхдоалаш района бибилиотекашта юкъе шоллагІа моттиг яьккхар хьалха тІехьаюсаш хиннача библиотеко. Хьалха 500 саг хиннача 900 саг книжкаш дешараш хилар библиотеке 1966 шу йистедоалаш.

Дукха ба Ищерская яхача станице заочно техникумашка, институташка деша бІагІа кагирхой. Цхьабакъда уж берригаш учебни литератураца Іалашбе йиш йолаш яц библиотечни фонд. ХІаьта а республикански межбиблиотечни фондера эша учебни литература кхухь цо царна.

Массовии индивидуальнии болх барал совгІа библиотеке чухь бе беза болх бе а кхоаю из. Библиотечни литература обработка е, дневник, суммарни учета книжка, инвентарни книжка леладе, стендаш, плакаташ, выставкаш е декхарийла я Ксения Федоровна. Беррига из болх лерттІа бу цо. Цудухьа района библиотекашта юкъе массехк шера хьалхарча моттиге я цун библиотека.

ТІехдика болх бу библиотека цІи еннай цун библиотека, иштта диллом а деннад.

Л. МОРОЗОВА,
Наурски районни культура отдела инспектор.

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

ШАХМАТАШ

РСФСР-а спартакиада зачетах Орел яхача городе яхь дІахьош хилар Россе къулбехьен шахматисташ. Цига дакъа лоацаш яр вай шахматистий команда а. Пхи тур чакхъяьнначул тІехьагІа 40-нех 30 очко а йолаш шоай группа турнирни таблице кертте яр из. Пензенски, Орловски, Белгорода, Калмыке командел атта котбаьлар грозненцаш.

ВорхІагІча туре Дагестана командаца ловзаш кот а баьнна шоай подгруппе хьалхара моттиг яьккхар вай шахматисташа. Юхера а шоллагІча подгруппе хьалха яьннача Ростовски командаца финале вІашагІкхийтар грозненцаш. Цхьабакъда, укхаза аьттув баланзар вайчар. Счет 2:6 йолаш нийшар уж. Бакъда из санна йолча яхье эггара хьалха дакъа лоацаш хиннача вай шахматистий боккха толам ба из. КхоалагІа моттиг Краснодара шахматисташка кхаьчар.

ХІаране хьалхара моттиг яккхара дІахьоча яхьа финале дакъа лоацаш ба вай викалаш спорта мастераш В. Дорошкевичи Г. Мевшовичи, мастералла кандидаташ С. Кастарнови Г. Сапронови, цхьоалагІа разрид йола Н. Сидоркина.

В. ЛЕЖНЕВ.
Орел.

* * *

Полаеннай «Динамо» ДСО шахматистий хьалхара моттиг яккхара яхь. Турнире ловзаш 14 шахматист ва. Яхье дакъа лоацараштa юкъе ба: мастералла кандидат А. Хаит, цхьоалагІа разрядаш йола Л. Малахов, Н. Сарычев, В. Чебанов, В. Гаращенко, кхыбараш.

Эггара хьалха чемпионате дакъа лоацаш ба шоллагІа разрядаш йола М. Зубайраев, Н. Каграманянц, Р. Аушев, М. Куркин, Н. Осадчий.

Хьалхарча туре А. Хаит Н. Осадчеи Л. Малахов М. Куркинали котбаьлар. Цхьаккха а кот ца воалаш чакхдаьлар Р. Аушеваи Н. Каграманянцаи юкъе хинна ловзар. ШоллагІча туре М. Зубайраева Н. Сарычеви, Л. Малахова Р. Аушеви, В. Чебанова, Н. Каграманянци эшабир. Цхьа очко йийкъар М. Куркинеи Н. Осадчеи.

«Динамо» спортобщества райсоветий командаш а я яхье дакъа лоацаш.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

ФУТБОЛ

Іан замалахьарча турнира шоллагІа матч дІайихьар самарднахьа Грозненски «Терека» Омскерча «Иртыш» яхача командаца лейзар из. Матч дІайолаенна дукха ха ялале совле хьаьшашкахьа хул. Во ловз вайбараш. ХІанзхІанз вай воротошка бургац чутох-кх аьнна хеталуш дуккха моттигаш нийслу. ХІаьта из хьалхарча тайма 28-гІча минуте «Иртыша» футболиста Иванова чу а техар.

Цул тІехьагІа дикагІа ловза болалу «Терека» футболисташ. «Цу тайма 40-гІча минуте счет нийсъю Шаулова. Толстова шийта хьаяйта бургац хьаьший воротошка чутох цо.

ШоллагІча тайме цхьаккха а бургац чутоха вІаштІехьдаланзар шинна команда. Счет 1:1 йолаш чакхъяьлар из матч.

О. СМЕРКАЛОВ.

КЪОНАЧАР СПАРТАКИАДА

Грозне дІахьош я республика юкъерча дешара заведеней спартакиада. Спорта кхаь тайпах хинна ловзараш йистедаьннад. Магала, истола тІарча теннисах ловзаш цІаккха а ца эшаш хьалхара моттиг яьккхар химико - технологически техникума дешархоша. Царна тІехьа мехкдаьтта техникума студенташи тІаккха медицински техникума студенташи ба.

Спорта кхаь тайпах — ший лоІамерча а классически а кІалтохаргах латара, шахматех, истола тІарча теннисах лейза баьлча комплексни зачете цхьоалагІен шоллагІен моттигаш йийкъар химико технологически политехнически техникумий спортсменаша. КхоалагІа моттиг мехкдаьтта техникума студенташка кхаьчай. Март бетта 4 — 12-ча деношка мехкдаьтта техникума спортивни зале къовсамаш лоаттадеш баскетболисташ хургбa. хІаьта 18-ча марта 31-ча марта кхаччалца — волейболисташ.

С. ОЛЕГОВ.

ЛЕРТТІА ЛЕЛАЕЛАШ ГАЗ ЙОАГАЮ ПИШКАШ!

ХАНЗА ДАРГДАЦ йІовхал ю пишкаш йоагаеча хана хулача хатарий керттера бахьан кІур хьалъуха турбаш телха хилар е цар кІур хьалъувзаш ца хилар дола.

Пишк лотаеча хана пишка кхуврча фо кхетийтанза, цу чура фо хьалъувзий хьажанза ма Іелаш. Нагахьа санна пишка турба кІур хьал ца увзе, горелка ала лаьгІа, кІур беш боаге: из да газ йизза яьга ца яларах Іайнача продукташа ала лерттІа боагийташ ца хилари уж, кхуврча ниІ хийра йолча гІола ара а ювлаш, дІохдеча цІагІа чуяха йиш йолаш хилари.

Цу тайпара хІама хилча хьем боацаш чехка цІи йоа а яь, кІур хьалъувзаш ца хилар домоуправленега дІахайта деза.

Шера керте цкъаззa мухха а кІур уха турбаш цІенъелгеи уж меттахьа йий тохкилгеи чакхдаха деза домоуправленешеи ший лоІамерча пожарни обществаи.

Дагакхаба деза пишк сов йІохъяро цун пенаш эттІаде йиш йолга а, из бахьан долаш кІур мелагІа хьалъувзаргболга а, цІагІа газа кІур увттаргболга а.

КІур хьалъувзара низ шиберий (ногІарий) новкъосталца нийсбе беза. Шибераш (ногІараш) 15 мм готтагІа доацаш Іургаш даьха хила еза, пишк ца йоагача хана даим цун кхуврч фо детталуш хилийтар духьа. Шибераш кхоачам хиллал йийлла ца хуле, газ йоагаш юхеюса продукташ цІагІа Іа а царех наха зе дала а йиш я.

Даим бІарг кхаба беза газови приборашка, къаьстта а газ йоагаярга яьхача пишкашка.

ДАИМ ХЬЕЖАЛАШ ГАЗ ЙОАГАЧА ПИШКАШКА!

Царна Іунал дара бокъонаш лерттІа кхоачашъелаш!

Квартире газа хьаж елча, хьем боацаш чехка из дІахайталаш «Чечингаза» аварийни служба Управленега:

городе — № 0-4 йолча телефонаца;

Старопромысловски районе — № 0-36 йолча телефонаца;

Октябрьски районе — № 0-87 йолча телефонаца.

Аварийни служба кхаччалца ца йоагвеш сопаелаш газови прибораш, цІи ма сегалаш, электровыключателех кулгаш ма детталаш. Газови счетчика е газови прибора хьалхашкара кран дІа а къайле, цІагІа бокъонца фо кхетийталаш.

«Чечингаза» управлени.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 3-44-96; редактора зам 3-39-11; партийни вахарей культурай отделий — 3-42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина 11 (3-й этаж). ТЕЛЕФОНЫ: редактора — 3-44-96; зам редактора — 3-39-11; отделов партийной жизни, культуры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34-38; сельскохозяйственного отдела — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05034. Заказ № 1233.